

338(48)

21-61

1 FEB 2010

ԿՈՄՅԵՐԻՏ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՎԱԴԻՄ ՍՄՈՒՇԿՈՎ

ՀՍԽ. Կ. Կ. (Բ) ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐԸ

Հանձնարարված է Համ. ԼԿՑԵՄ-ի Կ. Կ. Ի
Ազգային գրադարանի կողմից

Թարգմ. ԳՍՐ. ՀՍՍՏՐԱՆՍԻՆ

338 (47)
U-61

ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ—1927

01.08.2013

29.227

338(47)

U-61

ԿՈՄՅԵՐԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՎԱԴԻՄ ՍՄՈՒՇԿՈՎ

**ՀԱՄ. Կ. (Բ) Կ. ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
Հ Ի Մ Ո Ւ Ն Ք Ն Ե Ր Ը**

1003
14277

Հանձնարարված է Համ. ԼԿՅԵՄ-ի Կ. Կ. ի
Ա.գիսպրոպի կողմից

Թարգմ. ԳԱԲ. ՀԱԿՈՐՑՑՆ

1. Խ Ս. Ն. Մ. Ի ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՍՈՑԻԱԼԻԶՄԻ
ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ԱՐՏԱԴՐՈՂԱԿԱՆ
ՈՒԺԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

Մեր անտեսական շինարարության խնդիրն
այն է, վոր վողջ անտեսությունը սոցիալիստա-
կան ձևով կազմակերպելուն անցնենք: Բայց մեր
առաջ դրված խնդիրը պետք է լուծվի վոչ թե
վերացականորեն, այլ ամբողջ ժողովրդական
անտեսությունը, սրա առանձին ճյուղերն ու վեր-
ջինների մեջև չեղած փոխադարձ հարաբերություն-
ները հաշվառման լենթարկելու միջոցով: Տնտեսա-
կան շինարարության, նոր հասարակակարգ ստեղ-
ծելու գործում վոչ մի ծրագիր կենսունակ լինել
չի կարող, չեքք այդ ծրագիրը չի հենվում այն
բոլոր հանգամանքների ճիշտ ընթանման վրա,
վորոնց մեջ պետք է աշխատել:

Կ. Մարքսը և Ֆ. Ենգելսը բաց են արել
մեր առջև կապիտալիստական հասարակության և

անտեսութեան ելութիւնը և մատնանշել են այն վերջնական նպատակը, վորին պետք է ձգտի պրօլետարիատը: Լենինի մեծութիւնն այն է, վոր նա ցուցց է տվել մեզ մեր անտեսութեան շինարարութեան կոնկրետ ճանապարհը, տվել է մեզ մեր իրականութեան հաշվառման վրա կառուցված ծրագիր և պլան:

Հիմնականում մեր ամբողջ ծրագիրը պետք է կառուցվի պրօլետարիատի և գյուղացիութեան միութեան վրա — քաղաքի և գյուղի քաղաքական և անտեսական շաղկապի վրա, այնպիսի պայմաններ ստեղծելու վրա, վորոնց մեջ ժողովրդական անտեսութեան հիմնական ճշուղը վարող պրօլետարիատը գյուղացիութիւնն իր չետևից է տանում՝ վերակազմելով գյուղացիական անտեսութիւնը: Այս խնդիրը պահանջում է ուժերի և ուշադրութեան հսկայական լարում, ամբողջ ժողովրդական անտեսութեան ճիշտ հաշվառման և անտեսութեան առանձին ճշուղերի զարգացման գործի ասպարիզում՝ համաձայնեցում: Այս բարդութիւնը վորոշվում է անտեսական ձևերի այն խաչաբղետութեամբ, վոր մենք ԽՍՀՄ-ում ունենք. այս բանն ընդգծել է Լենինը հեղափոխութեան հենց սկզբում, իսկ այնուհետև, կրկին անգամ, ՆեՊ-ի սկզբում (նոր անտեսական քաղաքականութիւն): Դեռ 1918 թ., չերբ նա առար-

կում էր, այսպես ասած, «ձախ կոմմունիստներին» սխալ քաղաքականութեան դեմ, վորոնք չերագում ելին անհապաղ սոցիալիզմ «մտցնել», Լենինը մատնանշում էր Ռուսաստանի անտեսութեան առանձնահատկութիւնները հաշվառման չենթարկելու ու անցողիկ շրջանի և իր կառուցվածքով բազմազան ամբողջ անտեսութիւնն աստիճանաբար սոցիալիստականի վերածելու անհրաժեշտութիւնը: Նա ասում էր.

«Կարծեմ դեռ չի չեղել այնպիսի մի մարդ, վորը Ռուսաստանի եկոնոմիկայի գործին նվիրվելով, ժխտած լինի այդ եկոնոմիկայի անցողիկ բնույթը: Կարծեմ վոչ մի կոմմունիստ չի ժխտել և այն, վոր «Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւն» ասածը նշանակում է իրականացնել սոցիալիզմը՝ անցնելու՝ Խորհրդային իշխանութեան վճռականութիւնը, և վոչ թէ տրեստական տվյալ կարգերը սոցիալիստական կարգեր ճանաչել:

«Բայց ինչ է նշանակում անցում խոսքը՝ եկոնոմիկայի նկատմամբ կիրարկելիս այդ չի՞ նշանակում, արդոք, վոր տվյալ կարգերում կապիտալիզմի և սոցիալիզմի տարրեր, մասնիկներ, կտորտանք գոյութիւն ունեն:— Ամենքն էլ խոստովանում են, վոր այն: Սակայն այս բանը խոստովանելով հանդերձ, ամեն մարդ չի մտա-

ծում, թե ինչպիսի տարրեր են հենց իրենք՝ Ռուսաստանում Նաղդ գոյություն ունեցող գանազան հասարակական-տնտեսական ձևի տարրերը:

«Իսկ հարցի ամբողջ առանցքն էլ հենց այդ է:

«ԹՎենք այդ տարրերը. —

1) տոհմական, այսինքն՝ զգալի չափով գյուղացիական բնատնտեսություն.

2) ապրանքային մանր արտադրություն (այս թվին է պատկանում այն գյուղացիների մեծամասնությունը, վորոնք հաց են ծախում).

3) մասնավոր-տնտեսության կապիտալիզմ.

4) պետական կապիտալիզմ.

5) սոցիալիզմ:

«Ռուսաստանն այնքան է մեծ և այնքան է այլազան, վոր հասարակական-տնտեսական բոլոր այդ տարրեր ձևի տիպերը խճճվում են նրա մեջ: Կացության առանձնահատկությունն էլ հենց այս է»:

Մեր տնտեսական քաղաքականության ասպարիզում մենք պետք է միացնենք չերկու անհրաժեշտ պայման. 1) ձգտել ժողովրդական տնտեսության արտադրողական ուժերի զարգացման և 2) տնտեսության առանձին ճյուղերի զարգացումն այնպես միացնել, վոր տնտեսության սոցիալիստական տարրերի ավելի արագ

զարգացումն ու այս զարգացումը խանգարող հետամնաց ձևերի վտարումն ապահովված լինի: Լենինը հաճախ է ընդգծել այս միտքը, ասելով՝ «նայած, թե ո՞վ ումը»: Կլարոգանամ, արդյոք, մեր պետական սոցիալիստական տնտեսությունը ղեկավարել գյուղացիականին, նպաստել արտադրողական ուժերի զարգացմանը և վտարել մասնավոր կապիտալիստական տնտեսությունը, թե՞ մասնավոր կապիտալն ուժեղ կգտնվի, մեզ կխաբազանի, մեր հիմնական նվաճումները կկործանի և գյուղացիությանն իրեն ղեկավարությանը կենթարկի: Ամբողջ տնտեսական քաղաքականությունը պետք է կառուցվի ժողովրդական տնտեսության բոլոր վերոհիշյալ ճյուղերի ճիշտ և չչափազանցրած հզորության հաշվառման վրա, այնպիսի հանգամանքներ ստեղծելու վրա, վոր ամբողջ տնտեսության արտադրողական ուժերն անընդհատ աճեն:

ՆեՊ-ի եյությունը, մեր հիմնական խնդիրը նոր տնտեսական քաղաքականության պայմաններում այն է, վոր պետական տնտեսությունն ամրապնդելու և զարգացնելու միջոցով նվաճենք մասնավոր տնտեսությունը, վոր պետական խոշոր արդյունաբերության միջոցով, վորն եժան ապրանքներ է բաց թողնում, կոոպերացիայի միջոցով գյուղացիական տնտեսությունն արդյունա-

բերութեան հետ կապենք և այդ տնտեսութեանն ալիքի կուլտուրական, ալիքի ձեռնտու դարձընենք թե հողագործութեամբ պարապողների և թե ամբողջ տնտեսութեան համար: Մասնավոր կապիտալի վտարումը և գյուղացիական տնտեսութեան կազմակերպումն այնպիսի պայմաններում են միայն հնարավոր, չերբ ժողովրդական տնտեսութեան բոլոր ուժերը կգարգանան, բոլոր հարստութեանները կոգտագործվեն:

Տնտեսութեան ամեն մի բնագավառում, — արդյունաբերութեան, գյուղատնտեսութեան, տրանսպորտի ասպարեզներում, — մենք պետք է աշխատանքի ծրագիր ունենանք, բոլոր առանձին ծրագրերն ի մի ձուլենք և սրանց հիման վրա տնտեսութեան զարգացման ընդհանուր ծրագիր կառուցենք: Խորհրդային տնտեսութեան պայմաններում, չերբ արդյունաբերութեանը, տրանսպորտը, չերկրի ընդերքը բանվոր դասակարգին են պատկանում, արտադրողական ուժերի զարգացումն ու սոցիալիզմի կառուցումը միևնույն բանն են, վորովհետև մեկն առանց մյուսի հնարավոր չի: Յեվ կարևոր է, վոր քարչուղի (նավթի) ամեն մի նոր աղբյուր, չերկաթի հանքի ամեն մի չերակ և այլն, — այս բոլորը սոցիալիզմի գործին ծառայեն, այսինքն՝ ընդհանուր պետական տնտեսութեան հետ կապված լինեն: Ժողովրդական

տնտեսութեան ասպարիզում ծրագիր կառուցելու անհրաժեշտութեան մասին Լենինն ասել է.

«Մի վախենաք այն ծրագրերից, վորոնք չերկար տարիների համար են հաշված. առանց այդ ծրագրերի տնտեսական վերածնութեան չի լինի, և թողեք վոր տեղերում աշխատեն դրանց իրագործման վրա:

«Անհրաժեշտ է, վոր տնտեսական պլանները վորոշ ծրագրի հիման վրա իրագործվեն, և վոր այդ ծրագրի իրագործման զարգացումը նկատի առնվի և քաջալերվի. մասսաները վոչ միայն պետք է գիտենան, այլև պետք է զգան, վոր քաղցի, ցրտի ու աղքատութեան շրջանի կրճատումն ամբողջապես կախված է այն բանից, վոր մեր տնտեսական ծրագրերն իրենց կողմից շուտափուլ իրագործվեն:

«Արտադրութեան առանձին ճյուղերի բոլոր ծրագրերը խիստ համաձայնեցված, կապված պետք է լինեն իրար հետ և միասին պետք է կազմեն տնտեսական այն միասնական ծրագիրը, վորի կարիքն այնքան մեծ է մեզ համար»:

Տնտեսութեան արտադրողական ուժերի զարգացման ասպարիզում մեզ առաջադրված խնդիրն սկզբում այն էր, վոր վերականգնելինք տնտեսութեանը գեթ այն սահմաններով, վոր տնտեսութեանը պատերազմի նախորդակին ունե:

րովհետև պատերազմի ու հեղափոխութեան ժամանակ վոչնչացել են հսկայական թվով մեքենաներ ու գործիքներ, քայքայվել են տրանսպորտը և արդյունաբերութեան ու առևտրի սարքավորումը:

Մեր ծրագրերում մենք հավասարվեցինք նախապատերազմական վերջին տարուն — 1913 թվականին՝ ձգտելով մինչև նախապատերազմյան մակարդակի բարձրացնելու տնտեսութունը, իբրև առաջնակարգ խնդիր: Այս խնդրի իրագործումը բարդանում էր շնորհիվ այն հանգամանքի, վոր ԽՍՀՄ-ն ստիպված էր զարգանալու կապիտալիստական՝ թշնամի յերկրների կողմից ողակված վիճակում, վորոնք ձգտում էին թուլացնել մեր տնտեսութունը: Բայց ամբողջ խոշոր արդյունաբերութեան կենտրոնացումը պետութեան ձեռքում, արտաքին առևտրի մենաշնորհի ամուր կիրառումը, բոլոր միջոցների ճիշտ հաշվառումը, — այս բոլորը մեզ հնարավորութուն տվին բավականին կարճ ժամանակամիջոցում նախապատերազմական մակարդակին հասնելու, իսկ առաջիկա տարին հնարավորութուն կտա հավասարվելու 1913 թվականին:

Այստեղ սոցիալիստական շինարարութեան մեր հետագա անելիքների հարցն է ծառանում:

Վերջին 2—3 տարում մեր տնտեսութեան զարգացումն ամեն տարի, նախորդ տարվա նկատ-

մամբ, ավերանալու խոշոր տոկոս էր տալիս, վորը տնտեսութեան կատարյալ վերականգնման հասցրեց մեզ:

Բայց այդ վերականգնումը տեղի չէր ունենում գլխավորապես արդեն գոյութեւն ունեցող հիմնական կապիտալի հաշվին, այսինքն՝ արդեն գոյութեւն ունեցող ֆաբրիկաներն ու գործարանները վերականգնելու միջոցով:

Քաղաքացիական կռիվների ընթացքում մեր ձեռնարկութունների մեծ մասը չէր աշխատում. 1921 թվից մենք սկսեցինք այդ ձեռնարկութունները հետգհետե բանի գցել, ընդարձակելով արտադրութունը: Այժմ, չէրբ մենք 1913 թվի մշակման նորմալին ենք մոտեցել, հարց է բարձրացել, թե նոր ֆաբրիկաներ պետք է ստեղծել, նոր մեքենաներ պետք է շինել, պետք է ընդարձակել ածուխի, հանածոների, քարյուղի արդյունահանութունը: Այս խնդիրը մեծ ուժ ու միջոցներ է պահանջում:

Հիմա մեր տնտեսութեան ասպարիզում արգելք չի պատահի արդյոք: Այս հարցի պատասխանը մի ամբողջ շարք պատճառներից է կախված. միջոցների չափից, վորոնք մենք կկարողանանք ծախսել մեր տնտեսութեան վրա, աշխատանքի արտադրողականութունից և այլն: Բայց, մեր տնտեսութեան ասպարիզում, դրա

կազմակերպման գործում մենք, հանդեպ կապի-
տալիստական կազմակերպություններին, մի շարք
աջնապիսի առավելություններ ունենք, վորոնք մեզ
պետք է ապահովեն տնտեսության անշեղ զար-
գացումը նաև հետագայում: Մեր առաջին առա-
վելությունն այն է, վոր մեզնում տնտեսության
բոլոր գլխավոր ճյուղերը մի ձեռքում են գտնու-
վում, բանվորական պետության ձեռքում:

Ենորհիվ այս բանի մենք կարող ենք ծրա-
գրված տնտեսություն վարել, մենք կարող ենք
միջոցների վերաբաշխում կատարել, թուլացնել
ճնշումը տնտեսության միջանի ճյուղերում, ու-
ժեղացնելով մյուսները: Արտադրողական ուժերի
զարգացման ասպարիզում ևս, ինչպես կապիտա-
լիստական տնտեսության ասպարիզումն է, մեզ-
նում չեն լինի բարձրանալու և ընկնելու այնպի-
սի սուր թռիչքներ, վորոնք քայքայում են տըն-
տեսության վողջ մեքենան ու միանգամայն շար-
գում այդ մեքենայի փոքրիկ պտուտակները
(винтики): Տնտեսության մեր ճգնաժամերը ժո-
ղովրդական տնտեսությունն այնքան էլ չեն ցըն-
ցում. մենք այդ ճգնաժամերը թուլացնում ենք,
վորովհետև պետության ձեռքում մենք ունենք
գլխավոր ապրանքները, բանկեր և տրանսպորտ:
Յերկրորդ առավելությունն էլ այն է, վոր բան-
վորների վորակը բարձրացնելու և արտադրու-

թյունը մեքենայացման լենթարկելու ուղիով մենք
արագ կերպով ենք առաջ շարժվում, — ելեկտրա-
կան հզոր կայաններ ենք կառուցում, վորոնք
արտադրությունն եժանացնում ու դրա վերագիր
ծախսերը պակսեցնում են, — աշխատանքի գիտա-
կան կազմակերպում և ստանդարտիզացիա* չենք
կիրառում, վոր հեշտացնում և արագացնում է
աշխատանքն ու եժանացնում ապրանքը: Յեթե
մինչև հիմա արտադրողական ուժերի զարգացումն
ինչաչիվ բանվորական կենդանի ուժի չե չեղել,
այսուհետև տեխնիկան ու մեքենագիտությունն ա-
ռավել չափով ոգտագործելու միջոցով է լինելու:

Այս բոլորը մեզ հիմք են տալիս կարծելու,
վոր հետագայում ևս մեր տնտեսության զարգա-
ցումն արագ թափով է ընթանալու, ընդարձակելով
ու ամրապնդելով հեղափոխության նվաճումները:

2. ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԻՆԴՈՒՍՏՐԻԱՑՈՒՄԸ ՅԵՎ ՆՐԱ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՍՈՑԻԱԼԻՉՄԻ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՇԱՄԱՐ

Արտադրողական ուժերի զարգացումը մեզ-
նում պետք է ընթանա պետական տնտեսությունը

* Ստանդարտիզացիա — ապրանքների արտադրության և ե-
ժանացման պրոցեսն արագացնելու համար՝ արդյունաբերական
ապրանքների պատրաստումը սակավաթիվ տիպերի և ձևերի
հասցնելն է:

զարգացնելու և գյուղացիականի վրա ազդելու հու-
նով, վերջինիս հետ տնտեսական սերտ կապ հաս-
տատելով և գյուղացիական տնտեսութունը նոր
տեխնիկական բազայի վրա վերակազմելու մի-
ջոցով: Այս կապի հաստատումը պետք է ընթա-
նա 1) գյուղացիներին բավարար քանակութեամբ
ու ավելի եժան գնով ապրանքներ մատակա-
րարելու միջոցով. 2) գյուղացիներից կազմակերպ-
ված ձևով հուն նյութ հալթալթելու և նրանց՝
թե հացաբույսերի ու թե տեխնիկական բույսերի
ցանքսատարածութունը մեծացնելու միջոցով.
3) թե սպառողական և թե գյուղացիական ու
վարկային կոոպերացիա հիմնելու միջոցով և
այն. 4) գյուղացիներին անհրաժեշտ գործիքներով,
ինվենտարով ու այլ բաներով սպասարկելու
միջոցով:

Պրոլետարական պետության տնտեսական
քաղաքականութունը պրոլետարիատի ու գյու-
ղացիության սերտ միութեան վրա չէ կառուց-
վում: Յեթե քաղաքացիական կոիֆների շրջանում
այդ միութունը ռազմաքաղաքական է լեղել,
այժմ տնտեսա-քաղաքական պետք է լինի: Սո-
ցիալիզմին անցնելու շրջանում պրոլետարական
պետության պարտքն է այնպիսի պայմաններ
ստեղծել, վորոնք նպաստեն տնտեսության հե-
տամնաց ձևերի վերակազմությանն ու տեխնի-

կական պրոգրեսսին: Այս պրոցեսը պետք է
ընթանա վոչ թե այնպես, ինչպես կապիտալիս-
տական տնտեսութեան ասպարիզում է, այսինքն՝
վոչ թե տնտեսութեան հետամնաց ձևերը քաչ-
քայելու և շահագործելու միջոցով, այլ պրոլե-
տարական պետության ղեկավարութեամբ այդ
ձևերն աստիճանաբար վերակազմելու միջոցով:

Այս ուղղութեամբ մեր ձեռքում գլխավոր
գործիք պետք է հանդիսանա հզոր արդյունա-
բերութունը, վորը կոոպերացիայի հետ միասին
կհաստատի գյուղացիական տնտեսության տնտե-
սական ղեկավարութուն ու կվտարի մասնավոր
կապիտալը: Այստեղից էլ մեծանում է արդյու-
նաբերութեան նշանակութունը: ՆեՊ-ի սկզբի
տարիներում մենք ամենից առաջ պետք է գյու-
ղացիական տնտեսութունը վերականգնելինք և
գյուղացուն շահագրգռելինք ցանքսատարածու-
թեան հետագա լայնացումով. այժմ գյուղացիա-
կան տնտեսութունն էլ պետք է վերակազմել,
մեքենայներով սարքավորել ու տնտեսական ղե-
կավարութեան միջոցով սերտորեն կապել ար-
դյունաբերութեան հետ: Գյուղացիական տնտեսու-
թեան զարգացումը նոր հիմունքներով ապահովել
արդյունաբերութեան արագ զարգացման միջոցով
միայն կարելի չէ: Այսպես եր դրված հարցը
կուսակցության XIV համագումարում: Ոպ-

պողիցիայի մի մասը կուսակցութեան XIV համագումարի առաջ ինդուստրիազման կուրսին դեմ եր արտահայտվում, ասելով «արդունաբերութունը զարգացնելը դժվար բան է, դրա համար խոշոր միջոցներ են պետք, վոր մենք չունենք, իսկ գյուղատնտեսութունը ծախս քիչ է պահանջում. ինչ չափով վոր մեր չերկիրը մինչև այժմ հողագործական է չեղել—պետք է մենք բոլոր միջոցները գյուղատնտեսութեան մեջ դնենք, իսկ արդունաբերական այն ապրանքները, վորոնք մեզնում պակաս են, արտահանած հացի ու գյուղատնտեսական մթերքների փոխարեն արտասահմանից ներմուծենք»:

Բայց հետևանքն ի՞նչ կլինի, չեթե մենք հրաժարվենք մեր արդունաբերութունը զարգացնելուց: Մենք կատարելապես ստորադրված կլինենք կապիտալիստներին, վորոնք առևտրի ասպարիզում մեզ իրենց պայմանները կառաջադրեն, և մենք ստիպված կլինենք համաձայնել այդ պայմաններին: Սոցիալիստական հզոր արդունաբերութուն չունենալը միզ կզրկի ժողովրդական տնտեսութեան զարգացումը նաղը դեկավարելու հնարավորութունից ու մեզ կապիտալիստական չերկրներին հարուկ (придаток) կդարձնի: Մինչդեռ մենք ամեն տեսակի հնարավորութուններ, ամեն տեսակի ավաններ ունենք՝ արտադրողական ուժերի զար-

գացման, ժողովրդական տնտեսութեան բոլոր ճյուղերը ծրագրված կերպով զարգացնելու միջոցով թուլացնելու մեր տնտեսական կախումը կապիտալիստականից: Մենք մեր տնտեսութունն այնպես պետք է կառուցենք, վոր մեր չերկիրը կապիտալիստական համաշխարհային սիստեմին հարուկ չգառնա, վորպեսզի կապիտալիստական զարգացման ընդհանուր սիստեմի մեջ չմտնի, իբրև դրան ոժանդակ մի ձեռնարկութուն, — վորպեսզի մեր տնտեսութունը զարգանա վոչ իբրև համաշխարհային կապիտալիզմի առանձին ձեռնարկութուն, այլ իբրև տնտեսական ինքնուրույն միավոր, վորը, գլխավորապես, ներքին շուկայի վրա չէ հենվում, մեր չերկրի ինդուստրիայի ու գյուղացիական տնտեսութեան շաղկապի վրա չէ հենվում:

1005

«Յերկու գլխավոր գիծ գոյութուն ունի. գծերից մեկը չեղակետ ունի այն, վոր մեր չերկիրը դեռ չերկար ժամանակ պետք է հողատիրական ազրարային չերկիր մնա, գյուղատնտեսական մթերքներ արտահանի ու սարքավորում ներմուծի. վոր այս ուղղութեամբ պետք է կառուցել, այս ուղղութեամբ պետք է զարգանալ նաև հետագայում: Ըստ գործի ելութեան այս գիծը մեր ինդուստրիայի խտացումն է պահանջում: Այս գիծն իր արտահայտութունն ընկ. Շանինի

Թեզիսներում ե ստացել (գուցե մեկն ու մեկն «Экономическая жизнь»-ի մեջ կարգացած լինի այդ թեզիսները)։ Այս գիծը տանում ե դեպի այն, վոր մեր չերկիրը չերբեք, կամ թե գրեթե չերբեք, չկարողանա պատշաճ կերպով ինդուստրիացման չենթարկվել. մեր չերկիրը տնտեսապես ինքնուրույն միավորից, վորը ներքին շուկայի վրա չե հենվում, ստիպված պետք ե լիներ որչեկտիվ կերպով հարուկ դառնալ կապիտալիստական ընդհանուր սխտեմին։ Այս գիծը նշանակում ե՝ շեղվել մեր շինարարութչյան խնդիրներից։ Այս գիծը մեր գիծը չի։

Կա մի ուրիշ գլխավոր գիծ, վորը չերակետ ունի այն, վոր մենք մեր բոլոր ուժերը պետք ե լարենք, քանի դեռ գոյութչուն ունի կապիտալիստական ողակումը, մեր չերկիրն այնպիսի մի չերկիր դարձնելու, վորն ոջախ ծառայի՝ դեպի իրեն քաշելու մնացած բոլոր չերկրները, վորոնք կապիտալիզմից կամաց-կամաց պոկվում, սոցիալիստական տնտեսութչյան հունի մեջ են ընկնում։ Այս գիծը մեր արդյունաբերութչյան առավելագույն ծավալումն ե պահանջում, սակայն այն չափով ու համապատասխան այն միջոցների, վոր մենք ունենք։ Այս գիծը վճռական կերպով ժըխտում ե կապիտալիզմի համաշխարհային սխտեմին մեր չերկիրը հարուկ դարձնելու քաղաքա-

կանութչունը։ Այս գիծը մեր շինարարութչյան գիծն ե, վորին կառչում ե կուսակցութչունը ե վորին պետք ե կառչի հետագայում։ Այս գիծը պարտադիր ե, քանի դեռ գոյութչուն ունի կապիտալիստական ողակումը» — այսպես եր ասում Ստալինը կուսակցութչյան XIV համագումարում, ե համագումարը վորոշեց՝ մեր չերկրի ինդուստրիացման ուղիով ընթանալ։

Այժմ խնդիրը վոշ թե ֆաբրիկաներ վերականգնելը, այ նորերն ստեղծելն ե, հետամնաց ձեռնարկութչունները կատարելագործելն ու դրանց վերասարքավորելն ե։ Վերջին չերկույթերեք տարվա ընթացքում արդյունաբերութչունն արագ քայլերով եր վերականգնում։ Սակայն նույնիսկ ներկայումս 95% ով վերականգնած արդյունաբերութչունը հնարավորութչուն չունի բավարարելու ապրանքների ամբողջ պահանջը, վորովհետե կշուղացիութչունն այժմ ավելի չե ապրանք սպառում ե կարող ե սպառել, քան կարող եր ցարական Ռուսաստանում սպառել։ Գյուղացիութչունը հարկ քիչ ե տալիս, հող շատ ունի, իր աշխատանքի արտագրողականութչունը բարձրացնում ե։ Այս բոլորն ապրանքների պահանջն են մեծացնում ե պահանջում են մեզնից ընդարձակել արդյունաբերութչունը։ Պետք ե նոր անկվածային ֆաբրիկաներ ու կաշեգործարաններ

շինել, պետք է գյուղացիներին գյուղատնտեսական գործիքներ, տրակտորներ տալ: Իսկ նոր ֆաբրիկաներ ու գործարաններ ստեղծելը պահանջում է բարձրացնել չերկաթի արդյունաբերությունը, ուժեղացնել վառելանյութերի շահագործությունը, սարքավորել մեքենաներ և գործիքներ պատրաստող գործարանները, պահանջում է ելեկտրիֆիկացիա անցկացնել: Նոր ֆաբրիկաներ ու գործարաններ շինելու համար միջոցներ են անհրաժեշտ, այն էլ շատ խոշոր միջոցներ: Ինդուստրիացման հարցը սերտ կապված է այդ միջոցների կուտակման հարցի հետ: Կապիտալիստներն՝ աշխատավորներին դաժան կերպով շահագործելու, նոր մարզեր գրավելու միջոցով են արտադրությունը ընդարձակում, նոր ձեռնարկություններ շինում, իսկ մեր անտեսությունը ասպարիզում՝ վոչ-արտադրական ծախսերը կրճատելու, ժողովրդական անտեսության ճյուղերը պլանային կերպով իրար կապելու միջոցով, պլանաչափ սոցիալիստական կուտակում է անհրաժեշտ: Մեր ուժն այն է, վոր մեզնում անտեսության զարգացումը վոչ թե տարերային է, այլ այն է, վոր Պետպլանի ու ԱՊՍ-ի (Աշխատանքի Պաշտպանության Խորհուրդ) միջոցով իրար ենք կապում ամբողջ անտեսությունն ու վորոշ ծրագրի հիման վրա դեկավարում այդ անտեսության առանձին ճյուղե-

րը: Այս բանը մեր անտեսության ճիշտ պարզացումն է ապահովում, այս բանը պետք է ապահովի և՛ սոցիալիստական կուտակման արագությունը:

ԽՍՀՄ-ի հիմնական արդյունաբերությունը պետությունն է պատկանում ու ամբողջ ժողովրդական անտեսության կարևորագույն մասն է հանդիսանում: Կապիտալիստական անտեսության ասպարիզում պրոլետարիատը հանդես է գալիս իբրև շահագործվող, հավելյալ արժեք ստեղծող դասակարգ, վոր ստանում են առանձին կապիտալիստները կամ բուրժուական պետությունն ամբողջությամբ, վորը միշտ կապիտալիստների ոգտին է գործում: Բոլորովին այլ պատկեր է ստացվում մեզնում. արտադրության բոլոր գործիքները, ֆաբրիկաներն ու գործարանները բանվոր դասակարգին են պատկանում, և այս դասակարգն ինքն իրեն շահագործել չի կարող, վորովհետև շահագործման համար հարկավոր են չերկու դասակարգ՝ այն, վոր շահագործում է, և այն, վորին շահագործում են:

Ուրիշ դասակարգի կողմից չուրացվող հավելյալ արժեք մեզնում գոյություն չունի, այլ կա հավելյալ արդյունք, վորը գնում է պրոլետարական պետության տրամադրության տակ և պետությունն ոգտագործում է այդ՝ ամբողջ

բանվոր դասակարգի կարիքների համար՝ հոգաւ հետագա տնտեսական զարգացման: Բանվոր դասակարգը վոչ թե շահագործման միջոցով ե կուտակում, այլ՝ ինքնասահմանափակ միջոցով՝ հոգուտ իր տնտեսութեան զարգացման, վորովհետև արդշունաբերութեան զարգացումը մոտեցնում ե սոցիալիզմի հաղթանակը:

Սոցիալիզմը հասարակութեան այնպիսի մի կազմակերպութեուն ե, ուր չկան դասակարգեր, ուր բոլոր մարդիկ ամբողջ հասարակութեան կարիքների համար աշխատող, ամեն տեսակի անհրաժեշտ բարիք ստեղծողներ են: Սոցիալիզմը կառուցվում ե վոչ թե աղքատութեան, այլ հարստութեան վրա, բարձր տեխնիկայի վրա, վորը կազմակերպված հասարակութեանը հնարավորութեուն կտա կառավարելու բնութեունը և ամենաքիչ ուժեր ծախսելով իր գոշութեան և զարգացման բոլոր անհրաժեշտ միջոցներն ստեղծելու: Սոցիալիստական տնտեսութեան զարգացումը պայմանավորվում ե տեխնիկայի զարգացումով, աշխատանքի հեշտացումով, ամբողջ արտադրութեան կատարելագործումով: Իսկ այս բանը հնարավոր ե այն ժամանակ, չեբբ պրոլետարիատը կղեկավարի վողջ ժողովրդական տնտեսութեան զարգացումը և, ամենից առաջ, արդշունաբերութեունը: Այն ժամանակ ամբողջ արտադրութեունը

նր կգնա տնտեսութեան հետագա զարգացման գործի ոգտին, կնպաստի հետամնաց ձեւերի վոչնչացմանը, հնարավորութեուն կտա ավելի նպատակահարմար ձևով բաշխելու ժողովրդական տնտեսութեան չեկամուտը, վորն այժմ վոչ թե առանձին կապիտալիստի ոգտին, այլ սոցիալիստական շինարարութեան ընդհանուր ֆոնդին ե գնում: Առանձին կապիտալիստն իր միջոցները տնտեսութեան այն ճշուղերի մեջ ե դնում, վորոնք անձնապես իրեն են ավելի մեծ ոգուտ տալիս: Սոցիալիզմ կառուցելու ժամանակ պրոլետարական պետութեունն իր միջոցները տնտեսութեան մեջ ե դնում՝ համաձայնեցնելով ամբողջ տնտեսութեան ընդհանուր շահերին, իրեն վորոշ նպատակ առաջադրած ունենալով:

Արդշունաբերութեունը զարգացնելու միջոցով մեր պետութեունը գշուղացիական տնտեսութեան հետ ավելի չե սերտ կապվում՝ գործիքներ մատակարարելու միջոցով ոժանդակում ե այդ տնտեսութեունը մեքենայացման չեխթարկելուն, ստիպում ե հողն ավելի կուլտուրական ձևով մշակելուն անցնել և այլն: Մենք այժմ գշուղատնտեսական մեքենաների արտադրութեուն ունենք, վորը 50% գերազանցում ե նախապատերազմականին, և տրակտորի նոր գործարաններ ենք շինում, ընդարձակելով գործիքներ

րի արտադրութիւնը հին գործարաններում։ Այժմ արդէն մի ամբողջ շարք շրջաններում գյուղացիական տնտեսութիւնը մեքենայացման եւ յենթարկվում, առանձին տնտեսութիւններն արտերները ու կոլլեկտիւները յեն միանում, այսինքն թե տնտեսապես և թե քաղաքականապես դառնում են սոցիալիստական կղզիներ անհատական, տեխնիկապես հետաձայն գյուղացիական տնտեսութիւնների ծովում։

Սոցիալիստական շինարարութեան ոգտին զարգացող պետական արդյունաբերութեան առկայութեան դեպքում միայն մենք կկարողանանք վերաշինել գյուղը, իր տնտեսական և տեխնիկական հետաձայնութիւնը, ստիպել գյուղին մեր ուղիով ընթանալու։ Առանց պետական հզոր արդյունաբերութեան մենք հնարավորութիւն չունենք ղեկավարելու գյուղատնտեսութիւնը, իսկ առանց այս ղեկավարութեան առաջ կգա գյուղի շերտավորում, կուլակութեան ազդեցութեան ուժեղացում, մասնավոր կապիտալի զարգացում։

Ժողովրդական տնտեսութեան վոր բնագավառին ել մոտենալու լինենք, մեզ համար պարզ է, վոր առանց մեր պետական արդյունաբերութիւնը զարգացնելու, առանց ոգտագործելու այդ արդյունաբերութիւնը հոգուտ սոցիալիզմի, մեր տնտեսութեան հետագա զարգացումը սոցիալիստական շինարարութեան ուղիով անհնարին է։

Մրանից չի կարելի չեղրակացնել այն, վոր մենք այժմ սոցիալիզմի ժամանակ ենք ապրում։ Կուսակցութեան XIV համագումարում ոպպողիցիան, ժխտելով մեր պետական արդյունաբերութեան սոցիալիստական բնույթը, միաժամանակ կուսակցութեան մեծամասնութեանը մեղադրում էր այն բանում, վոր մեծամասնութիւնն ինքն իրեն խաբում է, կարծելով, թե մենք արդէն սոցիալիստական կարգերում ենք ապրում։ Այս բանը ճիշտ չի։ Մենք ապրում ենք անցողիկ շրջան, ուր կան և՛ կապիտալիստական և՛ սոցիալիստական տարրեր։ Իսկ կապիտալիզմի մնացորդները հաղթահարելու համար հարկավոր է ուժեղացնել, զարգացնել տնտեսութեան այն ճյուղերը, վորոնք սոցիալիստական շինարարութեան հիմքն են հանդիսանում և վորոնք տնտեսութեան հետաձայն ճյուղերը սոցիալիզմի ուղիով են առաջ մղում։ Ժողովրդական տնտեսութեան ամենագլխավոր մասը, վոր նպաստում է այդ բանին, պետական սոցիալիստական արդյունաբերութիւնն է։

Ինդուստրիացման անհրաժեշտ պայմանը վոր միայն նոր ձեռնարկութիւններ շինելն է, այլ և ամբողջ տնտեսութեան ընդհանուր վերակազմութիւնն է։ Այսպիսի վերակազմութեան հիմքն ելեկտրիֆիկացիան է։ Առաջին անգամ այս առթիվ Լենինը հարցը զրեց 1920 թ., և հենց այն

ժամանակ ել ընդունվեց ելեկտրիֆիկացիայի ծրագիրը, վորը հաշված է 10—15 տարվա համար: Այս ծրագրի համաձայն շրջանային մեծ կայանների ցանց պետք է կառուցվի, վորոնք ամբողջ շրջանների եներգիա մատակարարեն: Այս կայանների մի մասին տեղական վառելանյութ (ածուխ, տորֆ) պետք է հայթայթվի, մի մասն ել ջրով պետք է բանի: Այս բանը հնարավորություն կտա ելեկտրական եժան եներգիա պատրաստելու և այդպիսով արտագրությունն եժանացնելու, տրանսպորտն ազատելու վառելանյութ կրելուց, — այս բանը մեքենայացման կենթարկի աշխատանքը ֆարբիկաներում ու գործարաններում: Հզոր ելեկտրակայաններ կառուցելը կնպաստի տնտեսության ամրապնդման, աչքի ընկնող չափով միջոցներ ու բանվորական կենդանի ուժ կազատի, նոր շրջաններ ոգտագործելու հնարավորություն կտա, վոր առաջ ոգտագործել չեր կարելի՝ վառելանյութ չունենալու և սարքավորման թանգություն պատճառով:

Այժմ մեզնում շրջանային 7 կայան է շինվում (ծրագրված 30-ից). սրանց մի մասը համարյա վերջացած է և 160 հազար կիլովատ է տալիս: Դրանցից միքանիսը հսկայական արժեք են ներկայացնում, մանավանդ Վոլխովաչենը, վորն ոգտագործում է Վոլխով գետի ջրի հոսանքի ու-

ժը, և Շատուրի կայանը, վորը տեղական տորֆով է բանում: Այժմ շրջանային ելեկտրականների շինարարությունն ընդարձակվում է, և ծրագիրը վորոշված ժամանակին կիրագործվի: Սրան գուզընթաց կատարվում է տեղական կայանների կառուցում, վորոնց թիվը 9 տարվա ընթացքում 7 անգամ մեծացել է:

3. ՇՈՒԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԱՍՊԱ- ՐԻՋՈՒՄ ՅԵՎ ՊԱՅՔԱՐ ԸՆԴԴԵՄ ՄԱՍՆԱՎՈՐ ԿԱՊԻՏԱԼԻ: ԿՈՊԵՐԱՑԻԱՆ ՅԵՎ ԻՐ ԴԵՐԸ

Մեր քաղաքականության խնդիրն այն է, վոր այնպիսի հանգամանքներ ստեղծենք, վորոնց ժամանակ տնտեսության զարգացումը, հիրավի, սոցիալիստական ուղիով ընթանար: Դրա համար անհրաժեշտ է արդյունաբերության զարգացումը սերտորեն կապել ամբողջ տնտեսության հետ և, ամենից առաջ, գյուղացիականի հետ: Մոտ 20 միլիոն մանր, տեխնիկապես հետամնաց գյուղացիական տնտեսություններ ունենք մենք: Հեղափոխությունից առաջ այդ տնտեսությունների հիմնական մասսան իր խղճուկ գոյությունը քարշեր տալիս, կախումն ունենալով արդյունաբերողներից, կավածատերերից ու հարուստ կուլակներից: Բարձր հարկերը, արդյունաբերական թանգ

ապրանքները, թանգ վարկերը—այս բոլորը գյուղացուն ճորտացնում, ստրուկի դրուծյան մեջ ելին դնում, վորը, թեպետ, կարծեք թե սեփականատեր եր, բայց իրականում նա իր ամբողջ յեկամուտը ցարի գանձարանին, կալվածատերերին ու կապիտալիստներին եր տալիս:

Այսպիսի պայմաններում գյուղացիական տնտեսութեան զարգացման մասին խոսք անգամ լինել չեր կարող:

Մեր քաղաքականութեան նպատակն այն է, վոր գյուղացիական տնտեսութեան արտադրողականութիւնը զարգացնենք, այդ տնտեսութիւնը կուլակից ու վաշխառուից ազատագրենք, տնտեսութեան սարքավորման գործում ոժանդակենք ինվենտարով, ելեկտրիֆիկացիայով և այլն:

Պետական արդյունաբերութեան և գյուղացիական տնտեսութեան միջև այնպիսի փոխաբերութիւն պիտի հաստատվի, վորը կարողանա ժողովրդական տնտեսութեան յերկու մասի զարգացում ապահովել. արդյունաբերութեան զարգացումը կավելացնի և կեժանացնի գյուղացիութեան մատակարարումն արդյունաբերական ապրանքներով, գյուղին մեքենաներ կտա և ելեկտրիֆիկացիայի կենթարկի գյուղը. ծավալվող արդյունաբերութիւնը կկլանի գյուղացի բնակչութեան այն ավելորդը, վորը պետք է ստաց-

վի գյուղատնտեսութեան մեքենայացման հետեւանքով. մյուս կողմից, գյուղացիական տնտեսութեան զարգացումը կավելացնի արդյունաբերութեան համար հում նյութի ստացումը, կեժանացնի անդամթերքների արժեքը, արդյունաբերութեան ապրանքների համար շուկա կընդարձակի, այսինքն արդյունաբերութեան հետագա զարգացման համար հող կպատրաստի ու այդպիսով կմեծացնի սոցիալիստական կուտակման հնարավորութիւնը:

Այսպես է տնտեսութեան զարգացման ճանապարհը: Սակայն դրա իրագործումը մի ամբողջ շարք պատճառներից է կախված և, ամենից առաջ, զարգացող արդյունաբերութեան ու գյուղացիական տնտեսութեան միջև ճիշտ և սերտ կապ հաստատելուց: Գյուղատնտեսական մթերքների ու մեր արդյունաբերական ապրանքների փոխանակութիւնը շուկայի միջոցով, առևտրական ճանապարհով է կատարվում: Պետք է այնպիսի հանգամանքներ ստեղծենք, վորոնց ժամանակ քաղաքի և գյուղի միջև չկարողանա միջամուխ լինել այնպիսի միջնորդ, վորը կխանգարի պետական և գյուղացիական տնտեսութիւնների ճիշտ զարգացումը: Այդ միջնորդը, — մասնավոր կապիտալը, — ամենից առաջ կձգտի առևտուրն իր ձեռքը վերցնելու, հույս ունենալով առևարի

միջոցով գյուղը, նվաճելու՝ պետարդյունաբերական ապրանքներ ացնող հասցիելով ու հում նյութի շուկաներ գրավելով: ՆեՊ-ի սկզբի տարիներում նասնավոր ացի կապիտալը վոչ միայն գյուղացիական առևտուրը, այլև քաղաքի մանրածախն ու մեծածախը խլեց, հաճախ հանդես գալով իբրև միջնորդ պետական կազմակերպությունների միջև: Ենորհիվ իր ճկունությունն ու ճարպիկությունը, հենվելով վաղորոք ձեռք բերած փորձառություն վրա, մասնավոր կապիտալը կարողացավ գլխավոր միջնորդ դառնալ պետական և գյուղացիական տնտեսություն միջև: Մասնավոր կապիտալի դիրքը նվաստացնելու համար անհրաժեշտ է լարված պայքար մղել: Ի՞նչ հետևանք է ունենալու մասնավոր կապիտալի ուժեղացումը և ինչպե՞ս պետք է մենք կռվենք դրա դեմ:

Մասնավոր կապիտալի գերիշխանությունը շուկայում բոլորովին կկործանի մեր քաղաքականություն հիմքը, վորովհետև պրոլետարիատի ու գյուղացիություն միջև միջնապատ կտեղծի, անմիջական կապը կխորտակի, գյուղատնտեսության զարգացումն անհրաժեշտ հունի մեջ դնելու հնարավորությունից կզրկի. մյուս կողմից, նման պայմաններում մասնավոր կապիտալը շուկայի ղեկավարը կհանդիսանա, ինքը գներ կասմանի, արդյունաբերությունն ու գյուղատնտեսությունը

կատարելապես ստորագաս կգարձնի իրեն: Մոշոր միջոցներ կուտակելով, մասնավոր կապիտալն արագ կերպով կարող է հզոր ուժ դառնալ, վորը, իբրև կազմակերպված մի ամբողջություն, դեմ կկանգնի պետական տնտեսության, ուժասպառանելով վերջինի կազմակերպող ազդեցությունը գյուղացիական տնտեսության վրա: Ուստի մասնավոր կապիտալի զարգացման և ուժեղացման դեմ մղվող պայքարը մեր տնտեսական քաղաքականության հիմնական մասը պետք է հանդիսանա: Բայց այս պայքարը պետք է մղեն վոչ թե վարչական կարգով ճնշելու մեթոդով, այլ տնտեսական մրցումով, տնտեսություն սոցիալիստական ձևերով աստիճանաբար այն վտարելու միջոցով:

Ներկա հանգամանքներում մենք չենք կարող բոլորովին հրաժարվել մասնավոր կապիտալից, — ամբողջ շուկան պետական և սպառողական խանութների ցանցով պատելու բավականաչափ միջոցներ ու փորձառություններ մենք չունենք, — մենք բավականաչափ միջոցներ չունենք ոգտագործելու բոլոր այն հարստությունները, վորոնք յերկրի ընդերքում են գտնվում, և այլն: Մասնավոր կապիտալն անցողիկ շրջանում պետք է մեջ քաշվի իբրև ոժանդակ կապիտալ, բայց մենք պետք է այդ կապիտալն այնպիսի պայմանների

մեջ դնենք, վոր պետութեան հսկողութեան տակ աշխատի և մեզ համար ոգտակար գործ կատարի: Մյուս կողմից, մենք մասնավոր կապիտալը (գըլ-խավորապէս արտասահմանյան կապիտալը) մեզ հետ այնպիսի աշխատակցութեան մեջ պիտի դնենք, վորի ժամանակ պետական ղեկավարութիւնն ու վերահսկողութիւնն ապահովված լինի: Այս թվին են պատկանում՝ կոնցեսսիաները, խառը և փայտախրական ընկերութիւնները: Մենք այստեղ մասնավոր կապիտալը պետական կապիտալի գծով հիմունքներով կկազմակերպենք այն ժամանակ, չերբ պրոլետարական պետութիւնն իր միջոցները մասնավոր կապիտալի հետ ունեցած ընդհանուր ձեռնարկութիւնները մեջ համախմբի և այդ ձեռնարկութիւնները գործունեութիւնը ղեկավարի, կամ այնպիսի պայմաններ (կոնցեսսիաներ) կնքի, վորոնք ապահովեն մեր հսկողութիւնը կապիտալիստի վրա: Այսպիսի պայմաններում կապիտալիստն իր շահը կունենա, վաստակ կստանա, բայց վոչ մի ղեկավար դեր խաղալ և անտեսութեան սոցիալիստական հիմունքներն ամրապնդելուն փնտսակար հանդիսանալ չի կարող:

Մեր բնական հարստութիւնները շահագործելու համար կոնցեսսիաներ կնքելիս կոնցեսսիատերերի գործունեութեան վրա մենք հսկո-

ղութիւնն, աշխատանքների կարգ, աշխատանքի պայմաններ ենք սահմանում, վաստակից վորոշ տոկոսներ ենք ստանում, կոնցեսսիաների ժամկետները լրանալուց սարքավորված ձեռնարկութիւն ենք ստանում, վորը մեր սոցիալիստական արդիւնաբերութեանն է խառնվում, այն ուժեղացնում և մեր անտեսութեան գերակշռութիւնն ընդդէմ մասնավորի ել ավելի չե մեծացնում:

Այլ կերպ ենք մենք պայքար կազմակերպում ընդդէմ մասնավոր կապիտալի, վորը մեր անտեսութեան ասպարիզում գլխավորապէս առևտրի գործում, ինչնուրուշն կերպով է հանդես գալիս: Այդ կապիտալը բաժան-բաժան չեղած մի մասսա չե այն անտեսութիւնները, վորոնք իրար հետ կապված չեն և իրար դէմ են մրցում: Արդիւնաբերութեան ասպարիզում մասնավոր կապիտալն ըստ իր չափերի մեծ չի և պետական անտեսութեան հետ մրցել չի կարող: Մասնավոր կապիտալն ավելի վտանգավոր է ներքին առևտրի ասպարիզում, ուր մրցման համար ընդարձակ տեղ է արվում, ուր մենք առևտրական կարգավորված ցանց չունենք, ուր շնորհիվ մի շարք ապրանքների պակասութեան, սպեկուլացիայի համար լայն հրապարակ է բացվում: Այս բնագավառում մասնավոր կապիտալի դէմ մղվող պայքարը կոռուպտիայի գարգացման և ամրապնդման ուղիով

ե ընթանում այն կոոպերացիայի ուղիով վորը պետք է վտարի մասնավոր կապիտալը. Բայց այդ պայքարի հաջողութունը մի շարք պատճառներից է կախված. թե մեծածախի և թե մանրածախի ապրանքների գներն իջեցնելուց, մեր արդյունաբերության արդյունքն ավելացնելուց, վողջ կոոպերատիվ ցանցը կարգավորելուց, կոոպերացիան առողջացնելուց:

Լենինն առևտրի կազմակերպմանը մեծ նշանակություն էր տալիս: Յերբ նա «առևտուր սովորել» լոգունգը բաց թողեց, դրանով ուզում էր ասել, վոր առանց առևտրի կազմակերպման՝ մասնավոր կապիտալը մեզ կհարվածի, շուկան կգրավի, քաղաքի ու գյուղի. շաղկապը կխորտակի, անտեսություն սոցիալիստական տարրերի զարգացումը կխանգարի:

Կարևոր դերն այստեղ բացառապես կոոպերացիային է տրվում, վորը պետական և գյուղացիական անտեսությունները չերկու գլխավոր գծով պետք է իրար հետ կապի, — գյուղացիություն արդյունաբերական ապրանքներ մատակարարելով և արդյունաբերության ու քաղաքի գործածության համար գյուղատնտեսական մթերքներ հայթայթելով:

ՆեՊ-ի սկզբնական շրջանում, իբրև սոցիալիզմի համար կուվելու գործիք, կոոպերացիան

շատերը թերագնահատում էին: Լենինն ինքն էլ նշում է այդ չերևույթի պատճառը. առանձին աշխատակիցներ հաշվի չէին առնում այն պայմանները, վորոնցում մեր կոոպերացիան է զարգանում, քննության չէին առնում մեր անտեսության եյուլությունը: Վոմանք կարծում էին, վոր մեր պայմաններում ևս կոոպերացիան չի կարող ծառայել սոցիալիստական շինարարության գործին, մյուսներն ուղղակի թերագնահատում էին կոոպերացիան, հաշվի չէին առնում անտեսության առանձին ճյուղերի հարաբերությունները: Մյուս կողմից, ՆեՊ-ի սկզբի տարիներում մենք անփորձ էինք, չէինք կարողանում տնտեսությունն ապպարատն անսխալ կառուցել: Կոոպերացիայի նշանակությունը կատարելապես չերևան չեկավ միայն 1924 թ. մոտերքը: Ռ. Կ. Կ. XIII համագումարը կոոպերացիայի մասին հատուկ զեկուցում լսեց և իր բանաձևում վորոշեց՝ «մեր անտեսության առաջնակարգ կարևորագույն խնդիրը՝ շուկան զրավելն ու կազմակերպելն է, այսինքն՝ հիմնականում — խնդիրը կոոպերացիան զարգացնելն ու ամրապնդելն է: Կոոպերատիվ շինարարության խնդրի ամբողջ կարևորությունը հասկանալի պետք է լինի նաև նրա համար, վոր եկոնոմիկայի բնագավառում միանգամայն պարզ է, վոր մեր հետագա ընթացքը

դեպի սոցիալիստական տնտեսութիւնը վորոշվե-
լու չե չերկու զուգահեռ մոմէնտով. առաջին—
պետական խոշոր արդյունաբերութեան զարգաց-
ման հաջողութիւններով և չերկրորդ— բնակչու-
թեան կոտպերացման հաջողութիւններով. Ինչ
չափով վոր արդյունաբերութեան առողջացումն
արդեն իր դրական հետևանքներն ե տվել, այն
չափով մտաակա շրջանում ուշադրութիւնն առե-
տրի ու կոտպերացիայի զարգացման վրա պետք
ե սրվի»:

Կոտպերացիայի միջոցով մենք հետզհետե
արդյունաբերութիւնն ու սպառումն ավելի ու
ավելի սերտորեն ենք կապում իրար հետ, ոգ-
տագործելով առևտուրը, իբրև սոցիալիստական
պլանային բաշխման ուղի:

Սոցիալիստական տնտեսութեան զարգացումն
ապահովելու համար շուկա կազմակերպելու հար-
ցը բացառիկ նշանակութիւն ունի: Սոցիալիս-
տական արդյունաբերութեան հետ միասին, կոտ-
պերացիան նպաստում ե մասնավոր կապիտալի
վտարմանը և թուլացնում այդ կապիտալի դերը
ժողովրդական տնտեսութեան ասպարիզում:

4. ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՀՐԱՄԱՅՈՂ ԲԱՐՁՈՒՆՔՆԵՐՆ ՈՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿՅԱՆՔԻ ՊԼԱՆԱՅԻՆ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Կոտպերացիան, արդյունաբերութեան հետ
միասին, մեկն ե այն «հրամայ զ բարձունքնե-
րից», վորոնք պետք չեղած ուղղութեամբ ապա-
հովում են մեր տնտեսութեան զարգացումը: Այդ
«բարձունքներին» պետք ե ավելացնենք նաև
Ֆինանսների ղեկավարութիւնը, արտաքին առև-
տրի մենաշնորհը և միջոցներ ու հաղորդակցու-
թեան ճանապարհներ ունենալը:

Ժողովրդական տնտեսութեան այդ ճյուղերը
վճրչափ են ոժանդակում մեր տնտեսութեան
զարգացմանն ու ամրապնդմանը: Մենք գիտենք,
վոր կապիտալիստական տնտեսութեան ասպարի-
զում բանկերը բացառիկ մեծ դեր են խաղում.
վերջինների ձեռքում են կենտրոնանում խոշոր
միջոցները, վորոնց շնորհիվ բանկերը ղեկավա-
րում են արդյունաբերութիւնն ու ամբողջ տն-
տեսութիւնը՝ ձեռնարկութիւններից մեկին
պաշտպանելով, մշուսին՝ վարկից զրկելով: Հեղա-
փոխութեան հենց սկզբում ընկ. Լենինը կապի-
տալիզմի դեմ կռվելու հիմնական պահանջներից
մեկը դրեց բանկերն ազգայնացնելու հարցը:
Այժմ մենք ենք վարկն ու ֆինանսական ամբողջ

սխտեմն ոգտագործում, իբրև տնտեսութեան արտադրական ուժերի ոժանդակ միջոց:

Մեր պետութեան ֆինանսական քաղաքականութեան ասպարիզում յերեք խնդիր կա դրուված. 1) պետք է կառուցենք վարկային հիմնարկների այնպիսի մի ցանց, վորն ապահովի արտադրողական ուժերի զարգացումն ու պետական և կոոպերատիվ տնտեսութեան ամրապնդումը. 2) կառուցենք հարկային այնպիսի մի սպաւարատ և սխտեմ, վորը, իհաշիվ մասնավոր տնտեսութեան, պրոլետարական պետութեան համար միջոցներ ի կուտակում ապահովի և 3) մասնավոր կապիտալի դեմ պայքարելու նպատակով բաժան-բաժան յեղած մանր կապիտալը պետութեան ձեռքում կենտրոնացնենք:

Ներկա պայմաններում, առանց զբամի, տնտեսութեան ծավալումն անհնարին է, — այստեղից ել առաջ է գալիս վարկի նշանակութունը մեր տնտեսութեան ասպարիզում, բանկերի ցանց կառուցելու նշանակութունը: Բանկերի միջոցով տնտեսութունն արագ կերպով կարող է զարգանալ, վարկեր տալու միջոցով մենք կարող ենք ամրապնդել տնտեսութեան այն ճյուղերը, վորոնք մեզ առանձնապես կարևոր են. բանկերի միջոցով կարելի է պետական և կոոպերատիվ տնտեսութունը մասնավոր կապիտալի համեմատու-

թյամբ ավելի լավ պայմանների մեջ դնել, այդպիսով ամրապնդելով սոցիալիստական շինարարութեան տարրերը:

Տնտեսութունը վարկավորելու համար մեզնում կազմակերպված է բանկերի ցանց — պետական, վոր կենտրոնական գլխավոր բանկն է, և տնտեսութեան հիմնական ճյուղերն սպասարկող մի շարք հատուկ — Արդյունաբերական, Արտաքին առևտրի, Գյուղատնտեսական, Կոոպերատիվ և Ելեկտրոբանկ:

Աչքի ընկնող տեղը պետք է գրավեն այն կոոպերատիվ բանկերը, վորոնք պետութեան մասնակցութեամբ, կոոպերացիայի միջոցներով են կազմակերպված ու կոոպերատիվ հիմնարկութուններ են սպասարկում — գյուղատնտեսական, սպառողական և այլ հիմնարկներ: Մանր վարկի կոոպերացիան գյուղատնտեսութունը վերականգնելու ասպարիզում մեծ դեր է խաղում, գյուղացիներին ոգնում է խուսափելու կուլակի ճորտացումից, այն կուլակի, վորը փողը բարձր տոկոսներով է տալիս: Կոոպերատիվ բանկերին զուգընթաց պետք է զարգանան փոքր շրջաններ սպասարկող՝ տեղական խորհուրդների ու կոմմունալ տնտեսութեան քաղաքային (մունիցիպալ) բանկերը, վորոնք տեղական տնտեսութունը մի ամբողջութեան մեջ են միացնում ու պաշտպանում այն:

Բանկերը հնարավորութիւնն են տալիս խոշոր կապիտալն արտադրութեան զարգացման ոգտին համախմբելու: Բայց մանր կապիտալների համախմբումը ևս մեզնում պետք է կիրառվի մանր ավանդների համար խնայողական գանձարկղներ հիմնելու միջոցով: Մինչդեռ բուրժուազիան գանձարկղների ավանդները հոգուտ իրեն է ոգտագործել, մեզնում աշխատանքի այդ ավանդները կգործադրվեն տնտեսութեան զարգացման համար՝ հոգուտ աշխատավորների: Աշխատանքային խնայողական գանձարկղների միջոցով, մեր տնտեսութեանը պաշտպանելու համար, պետութեանը բանվորներից ու գյուղացիներից վարկ է ստանում, իսկ աշխատավորներն, իրենց զբաղմունքը գանձարկղ դնելով, ավանդների համար տոկոսներ են ստանում:

Մեր ֆինանսական քաղաքականութեան ասպարիզում չերկրորդ խնդիրը հարկային ճիշտ քաղաքականութեանն է: Անցողիկ շրջանում այդ քաղաքականութեանը խոշոր նշանակութեան ունի, վորովհետև հնարավորութեան է տալիս մասնավոր կապիտալից վերցնելու չեկամտի մի մասը և այն ոգտագործելու պետական տնտեսութեանն ամրապնդելու գործի համար: Հարկերի միջոցով մենք մասնավոր կապիտալի նկատմամբ չերկու խնդիր կարող ենք կիրարկել. 1) չեկամտի մի

մասը պետութեան արամադրութեան տակ վերցնել. 2) հնարավորութեան չտալ այդ կապիտալին ամրապնդվելու և դեմ կանգնելու պետական և կոոպերատիվ տնտեսութեանը, բարձրացնելով հարկերն այնտեղ, ուր այդ հարկավոր է՝ հոգուտ խորհրդային շինարարութեան:

Փոքր ինչ այլ բնույթ ունի գյուղացիներից հարկ առնելը. մի կողմից, գյուղացիներն իրենց չեկամտի մի մասը պետութեանը պետք է պանձ պետական ընդհանուր կարիքների համար, թե հոգուտ կարգ և ապահովութեան պահպանելու և թե հոգուտ ժողովրդական ամբողջ տնտեսութեան:

Մյուս կողմից, գյուղհարկի գանձումով ստացված միջոցները հետո ուրիշ ձևով վերադարձվում են գյուղացիներին. առանձին գյուղացին հաճախ հնարավորութեան չի ունենում իր չեկամտան իր արտադրութեանը բարելավելու համար ոգտագործելու, իսկ չեթե այդ չեկամտանների մի մասը հարկերի միջոցով դուրս է քաշվում ու հետո ելի նույն գյուղացուն վերադարձվում իբրև մեքենա գնելու վարկ, իբրև ոժանդակութեան անբերրութեան դեպքում և նույնիսկ արդյունաբերալան ապրանքներն եժանացնելու ձևով, ապա այս բանը գյուղացիական տնտեսութեանն ամրապնդում և այն ավելի կայուն է դարձնում: Այս դեպքում հարկերը տնտեսութեանը չեն թու-

լացնում, այլ ամրապնդում են ասն, և ամրապնդում են հոգուտ գլուղացիական լացն մասսաների, թուլացնելով նրանց կախումը մասնավոր կապիտալիստից:

Հարկերի մասին խոսելիս մենք ցույց տվինք, թե տնտեսական ասպարիզում ինչ դեր ունի միջոցների կենտրոնացումը (կուտակումը) պետութան ձեռքում՝ այն ժամանակ, յերբ շոկ-շոկ քաղաքացիների ձեռքում ցրված՝ մանր-մունր ուղբիկներն ու կոպեկները կազմակերպվում, վորոշ կապիտալ են դառնում և հոգուտ տնտեսութան են ոգտագործվում: Այսպիսի կենտրոնացման միջոց են հանդիսանում նաև ներքին փոխառութունները. փոխառութուններին մասնակցելու միջոցով առանձին քաղաքացիները պետութանը հնարավորութուն են տալիս իր ձեռքում աչքի ընկնող չափով միջոցներ կենտրոնացնելու և բոլոր այդ միջոցներն ամբողջ տնտեսութունն ամրապնդելու համար գործադրելու: Կապիտալիստական յերկրներում ներքին փոխառութունները լացն կերպով են կիրարկվում, իբրև բնակչութան իննացողութունները պետութան կարիքների համար ոգտագործելու միջոց: Բայց այդ միջոցների ոգտագործումն աշխատավոր մասսաների ոգտին չի գնում, — գլխավոր գումարները վարչական ապարատի ամրապնդ-

ման և բուրժուազիայի պաշտպանութան համար են գնում (մեզնում ցարական կառավարութունն ազնվական հողատիրութունը փոխառութունների ու պետական բյուջեի հաշվին եր պաշտպանում): Նույնիսկ այն միջոցները, վորոնք իննացողական գանձարկղ ավանդ էլին դրվում և վորոնք, իրոք, աշխատանքի կոպեկների գումար էլին հանդիսանում, — նույնիսկ այդ միջոցներն էլ աշխատավոր մասսաների կարիքների համար չէլին, այլ նրանց թշնամիկների պաշտպանութան համար էլին գործադրվում:

ՆեՊ-ին անցնելու հետ միասին, իբրև ժողովրդական տնտեսութան ամրապնդման միջոց, մեր առջև փոխառութուններն ոգտագործելու հարցի անհրաժեշտութունը ծառայավ:

Փոխառութունները շատ են թեթևացում պետութան ֆինանսական միջոցները, հնարավորութուն են տալիս զգալի չափով միջոցներ ծախսել տնտեսութան առանձին կողմերը բարելավելու համար, վորոնք միանվագ խոշոր ծախսեր են պահանջում (շտեմարանների (եղևատոր) վերականգնում, յերկաթուղիների նորոգումն և այլն): Բայց, միաժամանակ, ժողովրդական տնտեսութան համար մեծ նշանակութուն ունեն նաև արտաքին փոխառութունները: Կապիտալիստական պետութունների աչքի ընկնող մասն

ուրիշ լեռկրների հակադրական գումարներ ե պարտ: Ամբողջ Յեկրոպան կախումն ունի Ամերիկայից, վորին պարտ են և՛ Ֆրանսիան, և՛ Անգլիան: Այդ կախումն առանձնապես ուժեղացավ պատերազմի ընթացքում, չերբ բանակի համար հակադրական գումարներ ելին ծախսվում, վոր չեր կարելի կորգել հարկերի ու ներքին փոխառությունների միջոցով:

Յարական կառավարությունը Ֆրանսիային միքանի փոխառություններով պարտ եր ու դարձյալ շարունակ ներքին փոխառություններ եր անում: Խորհրդային կառավարությունն, ինկատի ունենալով, վոր ցարական կառավարության կողմից կնքված փոխառությունները նպատակ ունեյին ճնշելու հեղափոխությունը և ստրկացնելու աշխատավորներին կամ շարունակելու իմպերիալիստական պատերազմը, — վոչնչացրեց բոլոր արտաքին և ներքին փոխառությունները:

Այս միջոցն ուղղված եր ժողովրդական մասսաներ ազատագրելուն, փոխառությունների տոկոսներ, այլև բուն փոխառությունները վճարելու բեռը թեթևացնելուն, ինչպես և բուրժուազիային վերջնականապես զրկելու աշխատավոր մասսաների վզի հանգուցը ձիգ տալու հարավորությունից:

Այժմ նոր փոխառության հարցն արտասահմանում, բնականաբար, առաջ ե բերում հները

վոչնչացնելու վորոշումը վերանայելու անհրաժեշտություն, վորովհետև վոչ մի կապիտալիստական լեռկիր չի համաձայնիլ մեզ դրամ փոխտալ, չերաշխիք չունենալով, թե մենք կվճարենք այդ, իսկ լավագույն չերաշխիքը հին պարտքերի վճարումն ե: Մյուս կողմից, մենք հիմա հնարավորություն չունենք հին պարտքերը վճարելու, իսկ չեթե հնարավորություն ունենայինք, ապա մենք կարիք չեյինք ունենա նոր փոխառություններ կնքելու: Այսպիսով, խորհրդային կառավարությունը համաձայնում ե հին պարտքերը վճարել այն պայմանով միայն, վոր անմիջապես նոր փոխառություններ տրվեն և հին փոխառությունները վճարելու չերկարատև հետաձգումներ ստանա: Բայց ԽՍՀՄ տրվելիք դրամական ոգնությունը կապիտալիստներն ուզում են ոգտագործել իբրև անտեսական ստրկացման մի միջոց — պահանջում են ստացվածքային անհապաղ ապահովություններ, անտեսության վրա հսկողություն սահմանել, առանց առարկելու՝ Ֆարրիկաներն ու գործարանները նախկին տերերին վերադարձնել և այլն: Այս պահանջների ու պայմանների մեծ մասը մեզ համար անընդունելի չե. կապիտալիստական լեռկրները ձգտում են ԽՍՀՄ-ի վարկավորումն ոգտագործել իբրև անտեսապես մեզ ստրկացնելու միջոց, իսկ արտաքին փոխառու-

Թշուհը մեզ հարկավոր է իբրև տնտեսութշուհն անողջացնելու միջոց: Ուստի վոչ մի դեպքում չի կարելի թույլ տալ, վոր փոխառութշուհն այն պայմաններով կնքվի, վորոնք կապիտալիստների կողմից են թելադրվում:

Մեր ֆինանսական քաղաքականության խնդիրները ճիշտ կերպով են դրված մեր առջև: Ժողովրդական տնտեսության արտադրողական ուժի զարգացումը կամրապնդի նաև ֆինանսները, կընդարձակի մեր բյուջեն: Բայց այս հաջողութշուհը միշտ կախված է լինելու այն բանից, թե վորչափ մենք պետութշան ձեռքում ամուր կպահենք ֆինանսական մենաշնորհը: Անհրաժեշտ է սոցիալիստական կուտակման անընդհատ պրոցեսս, առանց վորի անհնարին է մեր տնտեսութշուհը նոր հիմքերի վրա վերակազմել, ելեկտրաինացնել ու մեքենայացնել այն: Իսկ սոցիալիստական կուտակումը հնարավոր է այն ժամանակ, յերբ պետութշուհը վարպետորեն է ոգտագործում պետական տնտեսութշան յեկամուտները և միաժամանակ հավաքում է մասնավոր տնտեսութշուհներին յեկամուտների մի մասը, այսինքն՝ իր հարկային ու վարկային քաղաքականութշուհը վարպետորեն է կառուցում:

Մյուս «հրամայող բարձունքը», վորի վրա պետք է կենտրոնացնենք մեր ուշադրութշուհը,

արտաքին առևտրի մենաշնորհն է: Այն կապիտալիզմը, վորը չկարողացավ մեզ պատերազմում հաղթել, ամեն տեսակի փորձեր է անում մեզ տնտեսական պայքարում հաղթելու, վորպեսզի մեզ ճորտացնի և իրեն համար գաղութ դարձնի: Մինչև ամբողջ աշխարհում պրոլետարիատի հաղթանակ տանելը մեզնում սոցիալիզմի շինարարութշուհը պետք է կիրարկվի՝ կապիտալիստական բոլոր յերկրների հետ փոխհարաբերութշուհներն ամենախիստ հաշվառման յենթարկելու միջոցով: Իսկ արտաքին առևտրի մենաշնորհը մեզ հիմք է տալիս թե տնտեսապես և թե քաղաքականապես հակազդելու կապիտալիստների հարձակմանը:

Արտաքին առևտրի ազատութշան դեպքում արտասահմանյան կապիտալը կխցկվի մեր յերկիրը և ամեն բան՝ մեր տնտեսութշուհը պայթեցնելու, պետական արդյունաբերութշուհն ու առևտուրը քայքայելու համար կանի: ԽՍՀՄ-ից ապրանքներ արտահանելիս մենք շահագրգռված ենք այնպիսի ապրանքներ արտահանելու, վորոնք մեզնում ավելցուկ ունեն և վորոնք, ըստ արժեքի, ապահովում են գյուղացիների և պետութշան վորոշ յեկամուտը:

Կապիտալիստական պետութշուհները նեղ սեղմած ողակով են պաշարում ԽՍՀՄ-ը: Այդ

թյունը մեզ հարկավոր է իբրև անտեսությունն անողջացնելու միջոց: Ուստի վոչ մի դեպքում չի կարելի թույլ տալ, վոր փոխառությունն այն պայմաններով կնքվի, վորոնք կապիտալիստների կողմից են թելադրվում:

Մեր ֆինանսական քաղաքականության խընդիընները ճիշտ կերպով են դրված մեր առջև: Ժողովրդական անտեսության արտադրողական ուժի զարգացումը կամրապնդի նաև ֆինանսները, կընդարձակի մեր բյուջեն: Բայց այս հաջողությունը միշտ կախված է լինելու այն բանից, թե վորչափ մենք պետության ձեռքում ամուր կպահենք ֆինանսական մենաշնորհը: Անհրաժեշտ է սոցիալիստական կուտակման անընդհատ պրոցեսս, առանց վորի անհնարին է մեր անտեսությունը նոր հիմքերի վրա վերակազմել, ելեկտրաչնացնել ու մեքենայնացնել այն: Իսկ սոցիալիստական կուտակումը հնարավոր է այն ժամանակ, չերբ պետությունը վարպետորեն է ոգտագործում պետական անտեսության չեկամուտները և միաժամանակ հավաքում է մասնավոր անտեսությունների չեկամուտների մի մասը, այսինքն՝ իր հարկաչին ու վարկաչին քաղաքականությունը վարպետորեն է կառուցում:

Մյուս «հրամայող բարձունքը», վորի վրա պետք է կենտրոնացնենք մեր ուշադրությունը,

արտաքին առևտրի մենաշնորհն է: Այն կապիտալիզմը, վորը չկարողացավ մեզ պատերազմում հաղթել, ամեն տեսակի փորձեր է անում մեզ անտեսական պաշքարում հաղթելու, վորպեսզի մեզ ճորտացնի և իրեն համար գաղութ դարձնի: Մինչև ամբողջ աշխարհում պրոլետարիատի հաղթանակ տանելը մեզնում սոցիալիզմի շինարարությունը պետք է կիրարկվի՝ կապիտալիստական բոլոր չերկրների հետ փոխհարաբերություններն ամենախիստ հաշվառման չեթարկելու միջոցով: Իսկ արտաքին առևտրի մենաշնորհը մեզ հիմք է տալիս թե անտեսապես և թե քաղաքականապես հակազդելու կապիտալիստների հարձակմանը:

Արտաքին առևտրի ազատության դեպքում արտասահմանյան կապիտալը կխցկվի մեր չերկիրը և ամեն բան՝ մեր անտեսությունը պայթեցնելու, պետական արդյունաբերությունն ու առևտուրը քայքայելու համար կանի: ԽՍՀՄ-ից ապրանքներ արտահանելիս մենք շահագրգռված ենք այնպիսի ապրանքներ արտահանելու, վորոնք մեզնում ավելցուկ ունեն և վորոնք, ըստ արժեքի, ապահովում են գյուղացիների և պետության վորոշ չեկամուտը:

Կապիտալիստական պետությունները նեղ սեղմած ողակով են պաշարում ԽՍՀՄ-ը: Այդ

պետութիւններն տիրող դասակարգերի շահերն անհաշտօրեն հակասում են Խորհրդային Միութիւն վոչ միայն շահերին, այլև Միութիւն գոյութիւնը, լինել-չլինելուն: Շնորհիվ ստեղծված հանգամանքների կապիտալիստական չերկրներն ստիպված չեղան առժամանակ դադարեցնել Խորհրդային Միութիւն դեմ մղվող զինված պայքարը: ԽՍՀՄ-ի հետ առևտրական հարաբերութիւններ ունենալու ոգուտը և իրենց մրցակիցներից չեա մնալու չերկուղը, ճիշտ է, չեվրոպական պետութիւններն մեծ մասին, մասամբ նաև ասիական պետութիւններին, ստիպեցին Միութիւն հետ քիչ թե շատ հեռու գնացող համաձայնագրեր ու դաշնագրեր կնքել: Սակայն այս բանը չպետք է հրապուրի ու հանգստացնի մեզ: Հենց վոր այդ պետութիւնների սեփական ներքին գրութիւնը թույլ տա, կարող են վերականգնել նույնիսկ զինված հարձակումներն ընդդեմ Խորհրդային Միութիւն: Քանի դեռ այդ բանը չկա — կռիվը անտեսական ճակատում է մղվում և հենց մեր արտաքին առևտրի ճակատում:

Այստեղ մենք կապիտալիստական ողակման հետ շոշափվող մեր ճակատն ունենք, այստեղ մենք պայքարի իսկական ճակատ ունենք, ուր անդադար ու տենդազին աշխատանքներ են կատարվում՝ առանց մի որ կանգ առնելու: Այժմ

արդեն գոյութիւն ունեցող առուծախի, առևտրական գործի ասպարիզում, վարկային համաձայնագրերի, փոխատու, գրափների, մուրհակային, տրանսպորտի և ապահովագրական գործառնութիւնների ասպարեզներում կապիտալիստական աշխարհն ամեն որ Խորհրդային Միութիւն ուժերն է փորձում, մեր թույլ կողմերն է փնտռում, փորձում է թույլ կետ գտնելու և ճեղքվածք առաջացնելու այն պատնեշի մեջ, վորը մենք կանգնեցրել ենք կապիտալիստական աշխարհի ու մեր խորհրդային անտեսութիւն միջև, իբրև արտաքին առևտրի մենաշնորհ ու այդ ճեղքվածքն ամբողջ պատնեշի բացվածք դարձնելու, մի բացվածք, վորի միջոցով կարելի չե տիրանալ մեր ներքին եկոնոմիկային՝ խորհրդային անտեսութիւն մեր փորձերը խորտակելու և այդ բեկորների վրա՝ գուտ կապիտալիզմ, մասնավոր սեփականութիւն տիրակալութիւն վերստեղծելու միջոցով (ընկ. կրասինն արտաքին առևտրի մասին):

Արտաքին առևտրի մենաշնորհի ելութիւնն այն է, վոր ապրանքների ամբողջ արտահանութիւնն ու ներմուծումը վորոշ ծրագրով է կատարվում: Այս պլանը կազմելիս մի ամբողջ շարք պայմաններ պետք է ինկատի ունենանք. 1) ամենից առաջ՝ պետք է ինկատի ունենանք

մեր արդյունաշերության կարիքները թե հում նյութի և թե գործիքներ պատրաստելու ասպարեզներում:

Անհրաժեշտ է հաշվառման չենթարկել արդյունաբերության ծավալումն ու հում նյութի անհրաժեշտ պաշարները, բավականաչափ ապահովել այդ պաշարներն ու այն ժամանակ միայն ավելցուկներն արտահանել չերկրից:

Ժիաժամանակ անհրաժեշտ է հաշվառման չենթարկել արդյունաբերության պահանջն արտադրական գործիքների ասպարիզում, պարզել, թե այդ գործիքներից վորը չենք կարող մեզնում պատրաստել կամ թե կարող ենք միայն թանգ գնով շինել, ու այս հիման վրա վորոշել անհրաժեշտ գործիքներ ներմուծելու ծրագիրը. 2) արտահանվող հացի քանակը վորոշելիս նմանապես հաշվառման պետք է չենթարկենք ներքին շուկայի ծավալը, վորովհետև արտահանութունը չափազանց մեծացնելու դեպքում ներքին շուկայում գները կբարձրանան, և ամբողջ ժողովրդական տնտեսութունը կտուժի. 3) ներմուծման և արտահանության ծրագիր կազմելիս ապրանքների արժեքը պետք է ճիշտ հաշվառման չենթարկենք այն հաշվով, վոր ներմուծումը չգերազանցի արտահանությանը, վոր արտասահմանյան վաճառականների հետ հաշիվ տեսնելիս

ստիպված չլինենք լրացուցիչ կերպով վոսկլներ վճարելու և այդպիսով թուլացնելու մեր դրամական տնտեսության կաշտնութունը:

Արտաքին առևտրի մենաշնորհն ոգնեց մեզ՝ դրամական ռեֆորմ կիրառելու, ֆինանսներն ամբապնդելու: Շնորհիվ մենաշնորհի մենք կարող ենք մեր արտադրութունն ընդարձակել, գյուղատնտեսության համար գործիքներ ներմուծել և այլն:

Վերջապես, մեզ համար խոշոր նշանակութուն ունի տրանսպորտի և կապի ազդանացումը: Այս բանը հնարավորութուն է տալիս ամբողջ տնտեսության վրա մշտական հսկողութուն սահմանելու և, ամենից առաջ, առևտրի վրա: Հոգուտ տնտեսության՝ փոխադրության տարիֆներ սահմանելը, առանձին շրջաններում այդ տարիֆները փոփոխության չենթարկելը— այս բոլորը պետությանը հնարավորութուն են տալիս ուժեղացնելու տնտեսության դեկավարութունը:

Այսպիսի «հրամայող բարձունքներ» ունի Խորհրդային պետութունը: Այդ բարձունքների ամբողջութունը սոցիալիստական տնտեսութունն այնպիսի պայմանների մեջ է գնում, վորոնք հեշտացնում են շուկայում մասնավոր կապիտալի դեմ մղվող պայքարը և ոժանդակում արտադրողական ուժերի զարգացմանը:

Պետութեան տնտեսութեան առանձին ճյուղերը մի ամբողջութեան մեջ պետք է հավաքենք, ամբողջ տնտեսութունը պետք է միասնական լինի: Այս միասնականութունը ձեռք է բերվում առանձին ճյուղերի պլաններ պատրաստելով ու այդ պլաններն իրար հետ կապելով. արդունաբերութեան աշխատանքների ծրագիրն առևտրի ու վարկային բանկերի ծրագրի հետ պետք է կապվի. չերկաթուղիների ծրագրերը պետք է կազմվեն այն բեռների քանակի հաշվառման վրա, վոր մեր արդյունաբերութունն ու գյուղատնտեսութունն են տալիս, և այլն: Պրոլետարական պետութունը, վոր սոցիալիզմ է կառուցում, չի կարող թույլ տալ, վոր տնտեսութունը տարբերակներ պարզանա. նախ՝ այն պատճառով, վոր այն ժամանակ, ինչպես առաջուց ասել ենք, սոցիալիզմի հաղթանակն ապահովված չի լինի, և, չերկրորդ՝ այն պատճառով, վոր սոցիալիզմի շինարարութեան համար արտադրողական ուժերի մի մասն անոգուտ կծախսվի:

Հաշվի առնելով ժողովրդական տնտեսութեան բոլոր ճյուղերը, մենք կարող ենք, հոգուտ սոցիալիզմի շինարարութեան, ավելացնել մեկի զարգացումն իհաշիվ մյուսի, միջոցները մեկ ասպարիզում տնտեսել, մի ուրիշ ասպարեզ դնել: Պլանային կերպով աշխատելիս մենք կարող ենք

արագացնել գյուղացիական տնտեսութեան զարգացման պրոցեսը և թուլացնել մասնավոր կապիտալի ազդեցութունը: Մեր շինարարական ասպարիզում անցյալ շրջանում ունեցած հաջողութուններն արդեն ապացուցել են, վոր մեր տնտեսութեան կազմակերպումն ու տնտեսական քաղաքականութունը ճիշտ են: Տնտեսութունն ամրապնդվել և նախապատերազմական մակարդակին է հասել:

Միաժամանակ վերականգնած այդ տնտեսութեան ներսում տեղի չեն ունեցել վերակազմութուններ, վորոնք ապահովում են սոցիալիզմի համար մղվող հետագա պայքարը: Մինչդեռ 1921 թ. սոցիալիստական տարրերն ամբողջ տնտեսութեան մի աննշան մասն ելին կազմում, արդյունաբերութունը թույլ եր աշխատում, վարկային սիստեմ բոլորովին գոյութուն չուներ, կոոպերացիան քաղաքացիական կռիվների տարիներում կործանվեց, այժմ պետութեան ձեռքում է կենտրոնացած $11\frac{1}{2}$ միլիարդ կապիտալը, մինչդեռ մասնավոր, բաժան-բաժան չեղած տնտեսութեան ձեռքում—միայն $7\frac{1}{2}$ միլիարդ է, վորոնք մենք պետք է կազմակերպենք (գյուղացիական տնտեսութունը) կամ տնտեսական պայքարում պետական Ֆոնդերը լցնենք (մասնավոր կապիտալը): Շուկայի տարբերայնու-

թյան վտանգն աչքի ընկնող չափով վերացված է, հետագա պայքարն ավելի լսողաղ հանդամանքներում կընթանա, չերբ մենք արդեն 1913 թ. մակարդակի սահմաններից այն կողմը կգնանք:

5. ԳՅՈՒՂԱՅԻԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ՍՈՑԻԱԼԻԶՄԸ

Մեր տնտեսության «հրամայող բարձունքներն» այն զենքն են, վորով մենք կովում ենք սոցիալիզմի համար: Այդ կռիվն ուղղված է մեր ամբողջ տնտեսությունը զարգացնելուն, արտադրությունն ու բաշխման ասպարեզներում անարխիան վոչնչացնելուն, շահագործման և արտադրության գործիքների մասնավոր սեփականությունը վոչնչացնելուն: Սոցիալիստական տնտեսությունն ամբապնդելու ընթացքում մենք կճընշենք մասնավոր կապիտալը, կնեղացնենք վերջինի տնտեսական ասպարեզն այնքան, մինչև վոր սոցիալիստական տնտեսությունն ընդգրկի ամբողջ տնտեսական կյանքը, ու մենք կարողանանք բոլորովին հրաժարվել մասնավոր կապիտալից:

Բաց չեթե մասնավոր կապիտալի դեմ մղվող պայքարում մեր խնդիրը սոցիալիստական տնտեսության միջոցով մասնավոր կապիտալը վտարելն է, հետզհետե ու միանգամայն այդ կա-

պիտալը վոչնչացնելն է, ասլա գյուղացիական մանր տնտեսությունն նկատմամբ մեր առջև մի ուրիշ խնդիր է ծառայած. մենք պետք է վերակազմենք այդ տնտեսությունը և փոքր ու տեխնիկապես հետամնաց տնտեսությունից խոշոր, կուլտուրական, որգանապես պետականի հետ կապված տնտեսություն դարձնենք: Այս փոխարկումը վոչ թե վարչականորեն ճնշելու, այլ տնտեսական ղեկավարություն միջոցով պետք է կատարվի: Մենք պետք է այնպիսի հանգամանքներ ստեղծենք, վորոնք գյուղացիական տնտեսությունն առաջ մղեն մանր տնտեսությունների համախմբման ուղիով, վոր պետական տնտեսության հետ անմիջական կապ ունենալը գյուղացիության համար ձեռնտու դարձնեն:

Այն բանից հետո, ինչ վոր մենք ասացինք, արդեն պարզ է, թե այդ աշխատանքի ասպարիզում ինչ նշանակություն ունեն տնտեսության ինդուստրիացումը, ելեկտրիֆիկացիան, առևտրի կազմակերպումը: Գյուղացիությունն արդյունաբերական ապրանքներով ապահովելը, գործիքներ մատակարարելը, կենդանի ինվենտարն ելեկտրական եներգիայով փոխարինելը, գյուղացիության համար բոլոր անհրաժեշտ ապրանքները ցածր գներով ու արագ հասցնելը, — այս բոլորը կնպաստեն գյուղացիական տնտեսության հետ

ունեցած կապի ամրապնդմանը: Յեվ, միաժա-
մանակ, այս բոլորը գյուղացիական տնտեսու-
թյունն առաջ կմղեն համախմբման ուղիով. կոոպե-
րատիվ խանութ կազմակերպելն իր շուրջն է համա-
խմբում փայտերերին, նրանց հետաքրքրում է
իրենց ընդհանուր գործի աշխատանքով, ստիպում
է միջոցները խնայողաբար ծախսել. ելեկտրիֆի-
կացիա անցկայնելը տնտեսապես միացնում է
տնտեսությունների մի ամբողջ խմբակ, հանրա-
ցնում է արտադրութայն գործիքները, վոչնչացնում
է մանր տնտեսությունները և այս բոլորը դարձը-
նում է մի հզոր ամբողջութուն, իսկ գյուղացիների
խմբովին տրակտոր փնելը համախմբում է նրանց
արտադրությունը, ամրապնդում է տնտեսու-
թյունն ու այն ավելի արտադրողական դարձնում:

Բայց գյուղացիական տնտեսությունը վերա-
կազմելու համար մղվող մեր պայքարում բացա-
ռիկ կարևոր դերը գյուղատնտեսական կոոպե-
րացիան է ձեռք բերում: Գյուղատնտեսական
կոոպերացիան ոժանդակում է գյուղացիական
մանր տնտեսությունը խոշոր, կողեկտիվ տնտե-
սության վերածելուն:

Լենինը 1923 թ. գրել է, մասնանշելով կոո-
պերացիայի նշանակութունը. «Պետութայն իշ-
խանությունն արտադրութայն բոլոր խոշոր միջոց-
ների վրա, պետութայն իշխանությունը՝ պրոյե-

տարիատի ձեռքում, այս պրոլետարիատի միու-
թյունը միլիոնավոր մանր ու մանրագույն գյուղա-
ցիների հետ, չերաշխիք պրոլետարիատի ղեկա-
վարութայն՝ գյուղացիների նկատմամբ և այլն,—
միթե այս չի այն բոլորը, ինչ վոր հարկավոր է
այն բանի համար, վոր կոոպերացիայից, միմիայն
կոոպերացիայից, վորին մենք առաջ արհամար-
հանքով ելինք վերաբերվում, իբրև չարչիականի,
և վորին վորոշ տեսակետից իրավունք ունենք
այժմ, ՆԵՊ-ի պայմաններում նույնպես արհամար-
հանքով վերաբերվելու—միթե սրանք կատարե-
լապես սոցիալիստական հասարակութուն կա-
ռուցելու համար անհրաժեշտ բոլոր բաները չեն:
Այս դեռ սոցիալիստական հասարակութուն կա-
ռուցել չի, բայց այս այն բոլորն է, ինչ վոր
անհրաժեշտ է ու բավարար այդ կառուցման
համար»:

Ահա հենց այս հանգամանքը մեր շատ աշ-
խատակիցների կողմից թերագնահատված է:
Մեզնում կոոպերացիայի վրա արհամարհանքով
են նայում, չհասկանալով այն, թե ինչ բացառիկ
նշանակութուն ունի այդ կոոպերացիան առա-
ջինը՝ սկզբունքային տեսակետից (արտադրութայն
միջոցների սեփականութունը պետութայն ձեռ-
քում), չերկրորդը, ըստ հնարավորութայն, գյու-
ղացու համար ավելի պարզ, հասարակ ու մատ-

չելի միջոցներով նոր կարգերի անցնելու տեսակետից:

Պետական տնտեսութիւնը, «հրամայող բարձունքները», անցյալ շրջանում այն աստիճան ամրապնդվեցին, վոր անկազմակերպ շուկայի տարերային գնրգացման վտանգը թուլացավ: Գյուղացիական տնտեսութեան արտադրողականութիւնը նախապատերազմական մակարդակին ե հասել: Անհրաժեշտ ե ոժանդակել գյուղացիական մթերքների հետագա զարգացմանը: Բայց այս զարգացումը չպետք ե կատարվի գյուղի միջակներին ու չքավորներին ստրկացնող, իբրև հակահեղափոխական ու սոցիալիզմին թշնամի ուժ զարգացող՝ կուլակ խավերին միջոցներ կուտակելու կատարյալ ազատութիւն տալու ճանապարհով: Ընդհակառակը, անհրաժեշտ ե ոգնել միջակ և ամենաչքավոր գյուղացիութեան զարգացմանն ու ամրապնդմանը, կազմակերպելով նրանց կուլակների դեմ մղվող պայքարի գործում, ամրապնդելով նրանց արտադրութիւնը՝ ավելի արդյունավետ դարձնելով այն և միաժամանակ սերտ կապելով այդ արտադրութիւնը պետական սոցիալիստական տնտեսութեան հետ:

Քանի դեռ մեր տնտեսութիւնը թույլ եր, գյուղի արտադրողական ուժերի զարգացման ասպարիզում ազատութիւն տալ մենք չեցինք կա-

րողանում, վորովհետև կուլակութիւնը կոգտագործեր գյուղացիութեան հիմնական մասնային սկզբից տնտեսապես, իսկ այնուհետև՝ նաև քաղաքականապես իրեն հնազանդեցնելու հնարավորութիւնը: Բայց այժմ շատ բան ե փոխվել, — կազմակերպված պետական տնտեսութիւնը մասնավորից, բաժան-բաժան չեղածից խոշոր ե և համարձակ կերպով կարող ե պայքարի դուրս գալ գյուղացիութեան կազմակերպման համար: Այս պայքարում մենք միջակներին ու չքավորներին կազմակերպում ենք կոոպերացիայի ասպարիզում, համախմբում ենք նրանց տնտեսութիւնները հոգուտ անձնական բարեհաջողութեան, նրանց յեկամտի բարձրացման և հոգուտ հին արժրի վտարման՝ տրակտորի և ելեկտրական մեքենայի կողմից:

Մանր տնտեսութիւնները կոոպերացիայի միջոցով համախմբելու ճանապարհը բազմազան ե և հնարավորութիւն ե տալիս մանր տնտեսութիւններ ներգրավելու, հետզհետե ավելի ու ավելի սերտ կապելով այդ տնտեսութիւններն իրար հետ: Յեթե գյուղացին տեսնի, վոր կողքեկտիվ միջոցով մթերքների սպառումն իրեն ձեռնտու չե, նա հետևյալ քայլն ել կանի — կսկսի կուլեկտիվ կերպով վոչ միայն սպառել, այլև արտադրութեան գործիքներն ոգտագործել: Կողքեկտիվ

անտեսութիւններն ու կոմմունաները պետք է ոգտագործել անտեսական գործնական պրոպագանդի համար, համախմբելով մանր անտեսութիւնները: Իսկ զրա համար պետք է այդ արնտեսութիւնները տեխնիկապես սարքավորված լինեն, պետք է լաջն կերպով ոգտագործեն շրջապատի գյուղացիութիւնը, լավ սերմեր տարածեն, բեղմնավորման կայաններ ունենան, կուլտուրական պրոպագանդ մղեն: Կոլլեկտիվ անտեսութիւնները վոչ միայն իրենց իրավական, այլև տեխնիկական կազմակերպութեամբ պետք է գյուղատնտեսական կոոպերացիայի բարձրագույն ձևը լինեն: Յեվ մենք նկատում ենք, վոր վերջին տարիներում, նրանից հետո, չերբ պատահմամբ առաջացած կոմմունաները վոչնչացան, իսկական կոլլեկտիվ անտեսութիւնների զարգացումն է սկսվում: Սակավագոր գյուղացիութիւնն սկսում է հասկանալ, վոր ինքը միացյալ ուժերով միայն կարող է մշակել իր հողը, ունենալ կենդանի ու մեռյալ ինվենտար:

Գյուղացիական անտեսութեան ասպարիզում մթերքներ արտադրելու և սպառելու համախմբումից պակաս նշանակութիւն չունի նաև վարկի հարցը: Նախքան հեղափոխութիւնը գյուղացիութիւնը կախումն ուներ կուլակ-վաշխառուից, վորը բարձր տոկոսներով նրան միջոցներ էր

արամադրում մինչև բերքի իրացումը, վորովհետև գյուղացին ուրիշ չելք չուներ:

Կալից-կալ գյուղացին շրջանառութեան միջոցների կարիք է զգում, վորը նա կարող է վերագարձնել միայն իր հացը ծախելուց հետո*, իսկ կուլակն էլ, ոգտվելով անելանելի դրութիւնից, մինչև այդ ժամանակ էր նրան պարտք տալիս՝ գնելով կանգնած արտը, դատեցներով իր մոտ կամ խոշոր տոկոսներ առնելով: Գյուղատնտեսական վարկը կարևոր է մանավանդ այժմ: Այդ վարկը կարևոր է այն բանի համար, վոր առանց զրան գյուղացին էլի կուլակի ճանկն է ընկնում, վորն ոգտագործում է կապիտալ կուտակելու համար ստեղծված հնարավորութիւնը:

Վարկը հարկավոր է անտեսութիւնը վերականգնելու և այն ոգտագործելու համար, և վոչ թե իբրև բերքից-բերք շրջանառութեան կապիտալ: Թուլացած գյուղացիական անտեսութիւնն առանց ոգնութեան, առանց վարկի հնարավորութիւն չունի գութաններ, հնձող ու ցանող մեքենաներ և լծկան զրատելու: Իսկ ինվենտար և անասուններ ձեռք բերելն ամեն մի գյուղացու հնարավորութիւն է տալիս միանգամից շարժվելու մեռյալ կետից և ընդարձակելու իր անտե-

* Հայաստանում մասամբ նաև բամբակն ու խաղողը ծախելուց հետո: Թանոթ. թարգմանչի

սուբյուճը: Վարկը կարևոր է մանավանդ պետք չեղած մոմենտում, չերբ միջոցներ չունենալը ծանր կերպով է հարվածում անտեսությունը, իսկ իր ժամանակին հասցրած ոգնությունը հնարավորություն է տալիս խուսափելու այդ հարվածից:

Միացյալ գյուղացիական անտեսությունները կոոպերացիայի միջոցով անմիջականորեն սերտ կապվում են պրոլետարական անտեսության հետ, և մասնավոր կապիտալը, իբրև միջնորդ, ընկնում է: Տեխնիկական սարքավորումն ու ելեկտրիֆիկացիան նպաստում են կոոպերատիվ («հացի ֆաբրիկաների»), ձիթհան, ոսլայի և այլ գործարանների կազմակերպմանն ու այդպիսով գյուղատնտեսությունը փոխակերպում և այն սոցիալիստականի վերածում: Ընկ. Բուխարինն իր գեղեցիկ գրքում սոցիալիզմի ուղիի մասին գրում է. «Գյուղացիական անտեսությունները հետզհետե իրենց սեփական բնությունը փոխակերպում, պետական արդյունաբերության հետ միանում, ել ավելի խոշոր ամբողջության մեջ են միաձուլվում: Իսկ անտեսական այս ձևի շղթան, վոր կազմակերպված է իր բոլոր ճյուղերում, իր ելույթյամբ հենց սոցիալիզմ է:

Այս միջոցով ենք մենք դեպի սոցիալիզմ գնում, չնայած այն անտեսական ու սեխնիկա-

կան հետամնացությանը, վորով մեր չերկիրը դեռ աչքի չէ ընկնում: Իհարկե, սետեսական ու տեխնիկական հետամնացության պայմաններում այդ ճանապարհը շատ է չերկար: Բայց և այնպես այդ ճանապարհն է ուղիղը, մի ճանապարհ, վորով մենք դեպի սոցիալիզմը կգնանք, յեթե միայն գյուղացիության նկատմամբ ճիշտ քաղաքականություն վարենք»:

6. ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՏԱԿՈՒՄԸ ՅԵՎ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ՌԵԺԻՄԸ

Մեր սոցիալիստական անտեսության զարգացումը և, ամենից առաջ, ամբողջ արդյունաբերության զարգացումը կարող է առաջ գնալ միջոցները պետության ձեռքում կուտակելու դեպքում միայն, այն միջոցները, վոր անհրաժեշտ է արտադրության մեջ դնել: Կապիտալիստական չերկիրներում բուրժուազիան բանվոր դասակարգին շահագործում ու հավելյալ արժեք է ստանում, վորը մասամբ ծախսում է, մասամբ ել նորից արտադրության մեջ է դնում՝ ընդարձակելով այն և ամրապնդելով իր իշխանությունը: ԽՍՀՄ-ում բանվոր դասակարգը հավելյալ արդյունք է արտադրում, վորը վոչ թե մասնավոր ոգտագործման է գնում, այլ սոցիալիստական

կուտակման ֆոնդի մեջ ե մտնում, վորն ամբողջ
տնտեսութեան զարգացումն ե ապահովում:

Ամբողջ արտադրութեան և հասարակական
կյանքի սոցիալիստական վերաշինութեան ուղին
այն կուտակման ուղին ե, վորը միջոցներն ար-
տադրութեան մեջ ե գնում:

Այն բոլորը, ինչ վոր ամեն մի աշխատավոր
իր ծախսածից ավելի չե ստեղծում, սոցիալիս-
տական կուտակման մի կաթսայի, մի ընդհանուր
ֆոնդի մեջ պետք ե մտնի. այդ ֆոնդը հնարա-
վորութեամբ կտա նոր ֆաբրիկաներ շինելու, ելեկ-
տրիֆիկացիա անցկացնելու, գյուղատնտեսու-
թեանը մեքենաներով ու գործիքներով մատա-
կարարելու: Այստեղ ամեն մի առանձին բանվոր
հանդես ե գալիս իբրև կոլեկտիվ կուտակման
մասնակից, նա իր հավելյալ աշխատանքը տալիս
ե հավելյալ արդյունք ստեղծելու գործին, վորը
սոցիալիստական այնպիսի ֆոնդ ե գոյացնում, վոր
տնտեսութեան ամրապնդելու համար ե գնում:

Անհրաժեշտ միջոցների կենտրոնացումը պե-
տութեան ձեռքում հնարավոր ե միայն խնայո-
ղութեան, արդյունքի բարելավման, եժանցման
և արդյունաբերութեան ու գյուղատնտեսութեան
ասպարեզներում արտադրողականութեան բար-
ձրացման ու մասնավոր կապիտալի հաշվին կու-
տակում անելու միջոցով:

Այժմ մենք ամեն տեսակի միջոցներ ենք
ձեռք առնում, վոր մեր արդյունաբերութեան
առավել չափով արտադրական լինի, վորպեսզի
վերադիր ծախսերն իջեցվեն, վոր մեր բյուջեից
դուրս շարտվեն բոլոր այն ծախսերը, վորոնք
կուտակումը բացնում և տնտեսական զարգաց-
մանն արգելք են դառնում: Խորհրդային կա-
ռավարութեանը խնայողութեան ուժով ե հայ-
տարարել: Հասուկ գիմումով Համ. Ժողկոմխորհն
ու Համ. Կ. Կ.-ի Կ. Կ. մատնանշում են. «Խնայ-
ողութեան ուժովը չերկրի ինդուստրիացման ար-
դի պայմանների զարգացման ասպարեզում կու-
տակցութեան քաղաքական ամենակարևոր խնդիր-
ներից մեկն ե: Խնայողութեան ուժովը չերակեա
ունի այն, վոր մեր ինդուստրիան ի հաշիվ իր
սեփական միջոցների չի կարող պատշաճ արա-
դութեամբ զարգանալ, վոր ինդուստրիայի համար
հավելյալ միջոցներ են հարկավոր Խնայողութեան
ուժովը չերակեա ունի այն, վոր հավելյալ այդ
միջոցները պետք ե վերցվեն մեր չերկրի ներ-
սից: Խնայողութեան ուժովը նշանակում ե, վոր
տնտեսութեան անելու և կառավարելու այժմյան
ձևերի ժամանակ, այժմյան թանգութեան և մեր
ասպարատի բյուրոկրատիզմի ժամանակ մենք
այդ միջոցները չենք ունենա: Խնայողութեան ու-
ժովը նշանակում ե, վոր պետք ե առավելագույն

չափով կրճատել, եժանացնել, հեշտացնել մեր տրանսպորտի, առևտրական, կոտպերատիվ, վարչական այլ ապպարատները, վորպեսզի այժմ ազատած լինենք և հետագայում ևս ազատենք հարյուրավոր միլիոն ուլբիներ և այդ միլիոնները չերկրի ինդուստրիացման գործի վրա դնենք»:

Վոչ միայն արդյունաբերություն, այլև գյուղատնտեսություն շինարարության անհրաժեշտ պայմանը աեխնիկական հեղափոխությունն է: Առանձին գյուղացիական տնտեսությունը միայն վորոշ աստիճան կարող է զարգանալ և աեխնիկապես բարձրանալ. առանց ջուկ-ջուկ մանր տնտեսությունների համախմբման անհնարին են տրակտորացումը, ելեկտրիֆիկացիան, ընդարձակ բարելավումը (մեխորացիա):

Գյուղացիությունն ինքը տնտեսականորեն շահագրգռված է, վոր բաժան-բաժան չեղած առանձին միջոցները, վորոնք նստած են ամեն մի առանձին տնտեսության մեջ, կենտրոնանան, խոշորանան և վերադառնան իրեն՝ իբրև մեքենաներ, տրակտորներ, ելեկտրական սարքավորում և այլն: Գյուղացիական մասսան, իհարկե, այս բանը չի գիտակցում և բավականաչափ ակտիվ մասնակցություն չի ցույց տալիս մանր կապիտալները մեջ քաշելու այն ձևերին, վորոնք գոյություն ունեն մեզնում, - փոխառություններ և

խնայողական գանձարկղներ: Ուստի պետություն առաջ խնդիր է ծառանում—հարկային ճանապարհով գյուղացիական տնտեսություններին միջոցներ մեջ քաշել: Հարկերը նպաստում են միջոցների համախմբմանը, հոգուտ ժողովրդական տնտեսություն:

Այնպես, ինչպես բանվորը, ցածր աշխատավարձ ստանալով և Տ ժամ աշխատելով, իր բանվորական ժամանակի ու աշխատանքի մի մասը հավելյալ արդյունք ստեղծելու գործին է տալիս, - գյուղացին էլ իր աշխատանքի, իր արդյունքի մի մասը հոգուտ պետական շահերի, սոցիալիստական կուտակման, պետական ընդհանուր ֆոնդին պետք է տա:

Պետության կողմից կուտակված միջոցներն անհապաղ, մաս-մաս վերադառնում են գյուղացիությանը՝ գյուղատնտեսական վարկի, մեքենաների, բարելավման (մեխորատիվ) աշխատանքների ձևով: Այդ միջոցների մի մասն էլ (չհաշված պետական վարչական ապպարատ, դպրոցներ և այլն պահելու ծախսը) պետք է գնա նաև արդյունաբերությունն ամրապնդելու գործի համար, այն չափով, վոր չափով գյուղացին շահագրգռված է արդյունաբերական ապրանքների ստացումով: Չի կարելի, վոր սոցիալիստական կուտակման ամբողջ ծանրությունը բանվոր դասա-

կարգի վրա ընկնի, — գյուղացիութիւնը նույնպէս շահագրգռված է արտադրական ուժերի զարգացմամբ և պետք է ինքնասահմանափակման միջոցով մասնակցի կուտակման պրոցեսին:

Ապրանքի աչն սովը, վորը մենք ենք վերապրում, ցույց է տալիս, վոր գյուղում ազատ միջոցներ կան, վորոնց շնորհիվ արդյունաբերական ապրանքների վերաբերմամբ չեղած գյուղացիական պահանջն անց է կացել այդ ապրանքների վերաբերմամբ արվող առաջարկութիւնից: Նոր ֆաբրիկաներ շինելու և ներկայումս բանուղների արտադրողականութիւնը բարձրացնելու համար մեր արդյունաբերութիւնը բավարար չափով միջոցներ չունի: Արդյունաբերութիւնն ընդարձակելու միջոցները պետք է լինեն իհաշիվ ժողովրդական տնտեսութեան բոլոր ճյուղերի, վորոնց թվում և ի հաշիվ գյուղատնտեսութեան, վորը, միևնույնն է, առանց հզոր արդյունաբերութեան չի կարող զարգանալ Բաց գյուղի գյուղացիական տնտեսութեանից միջոցներ վերցնելն աչնպիսի կազմակերպվածութեամբ պետք է ընթանա, վոր տնտեսութեան գլխավոր հիմքը քանդվի, վորպեսզի հարկերի գլխավոր ծանրութիւնը գյուղացիների ունևոր, հարուստ դասերի վրա ընկնի, գլխավորապէս կուլակների, աչն գասերի վրա, վորոնք, իմաստ ընդհանուր ժողովրդական

տնտեսութեան շահերի, աչքի ընկնող չափով միջոցներ են կուտակում, իրեն ազդեցութեան տակ գցելով չքավոր գյուղացիութեանը: Սրա համար ենք մենք աչժմ գյուղատնտեսական հարկի գանձման կարգը վերակազմել, այդ հարկի չափերը, իհաշիվ գյուղացիութեան վերին խավերի հարկազրման, մեծացրել: Սրա համար ենք մենք քաղաքականապէս կազմակերպում չքավոր և միջակ գյուղացիութիւնը, ամրապնդում նրանց հասարակական և տնտեսական ազդեցութիւնը գյուղի նկատմամբ:

Համ. Կ. Կ. XIV համագումարի և Կենտրոնական Կոմիտեի պրենումի աշխատանքների գումարը տալով, ընկ. Ստալինը մեկիկ-մեկիկ թվում է սոցիալիստական կուտակման ուղիներն ամբողջութեամբ. —

«Գոյութեան ունեն կուտակման մի շարք աղբյուրներ, վորոնցից հարկավոր է նշել գոնե գլխավորները:

«Առաջին: Անհրաժեշտ է, վոր չերկրում կուտակված ավելցուկները ցիր ու ցան չլինեն, այլ վարկաչին՝ կոտպերատիվ և պետական հիմնարկների մեջ, աչև փոխառութիւնների կարգով հավաքվեն, ոգտագործելով այդ ավելցուկները, ամենից առաջ՝ արդյունաբերութեան կարիքների համար. պարզ է, վոր դրա համար ավանդատու-

ները վորոշ առկոս պետք է ստանան: Չի կարելի
ասել, վոր այդ ասպարիզում գործը մեղնում
փոքրիշատե բավարար կլինի: Բայց մեր վար-
կային ցանցի բարելավման խնդիրը, բնակչու-
թյան աչքում վարկային հիմնարկների հեղինա-
կութունը բարձրացնելու խնդիրը, ներքին փո-
խառութունների գործի կազմակերպման խնդի-
րը, անշուշտ, ծառայած է մեր առաջ, իբրև
հերթական խնդիր և, ինչ գնով ել լինի, մենք
պետք է լուծենք այդ խնդիրները:

Յերկրորդ: Անհրաժեշտ է, վոր խնամքով
ծածկվեն բոլոր այն ծակուծուկերը, վորոնց մի-
ջոցով չերկրում կուտակված ավելցուկի մի մասը
մասնավոր կապիտալի գրպանն է գնում, իմաստ
սոցիալիստական կուտակման: Դրա համար պետք
է գների այնպիսի քաղաքականություն վարել,
վորը մեծածախի ու մանրածախի գների միջև
փրկում չստեղծի: Պետք է ամեն տեսակ մի-
ջոցներ ձեռք առնել՝ արդյունաբերական ապրանք-
ների մանրածախի և գյուղատնտեսական մթերք-
ների գներն իջեցնելու, վորպեսզի կասեցնենք,
կամ առնվազն, մինիմումի հասցենք կուտակման
ավելցուկների՝ մասնավորի գրպանն անցնելը:
Այս հարցը մեր անտեսական քաղաքականության
ամենակարևոր հարցերից մեկն է: Այստեղից է
զալիս թե մեր կուտակման գործի և թե չերվո-
նցի համար լուրջ վտանգներից մեկը:

Յերրորդ: Անհրաժեշտ է, վոր հենց արդյու-
նաբերության ներսում, իր ամեն մի ճյուղի աս-
պարիզում վորոշ պաշարներ չեա գրվեն՝ ձեռ-
նարկութունների շիջեցման (амортизация), սրանց
ընդարձակման և հետագա զարգացման նպատա-
կով: Այս բանն անհրաժեշտ է ու բացարձակ
կարևոր գործ, ինչ գնով ել լինի, այն պետք է
առաջ տանել:

Չորրորդ: Հարկավոր է, վոր չերկիրն ամեն
տեսակ պատահարներից (անբերբիութունից)
ապահովագրելու, արդյունաբերությունը մատա-
կարարելու, գյուղատնտեսությունն ոգնելու, կուլ-
տուրան զարգացնելու և այն համար պետության
ձեռքում վորոշ սեզերվներ կուտակվեն: Այժմ ա-
ռանց սեզերվների ապրելն ու աշխատելն անհնա-
րին է: Նույնիսկ գյուղացին իր փոքրիկ անտեսու-
թյունով այժմ առանց վորոշ սեզերվների չի կա-
րող չլուս գնալ: Մեծ չերկրի պետությունը, առա-
վել ևս, առանց սեզերվների չի կարող չլուս գնալ:

7. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ՈՊՊՈԶԻՑԻԱՅԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Սկսած Համ. Կ. Կ. (բ.) XIV համագու-
մարից ու մինչև այժմ կուտակցության անդամ-
ների առանձին խմբակներ փորձել են ապացու-

ցեր, վոր մեր քաղաքականութիւնը սխալ է, վոր մենք սոցիալիզմի շինարարութիւն չունենք ու կործանման շեմքին ենք գտնվում, վոր կուսակցութեան Կ. Կ սխալ է հասկանում լենինիզմի հիմունքները:

Ուպոզիցիայի հիմնական սխալն այն է, վոր չի հասկանում գյուղացիների դերն ու նշանակութիւնը հեղափոխութեան մեջ՝ նաև կապիտալիզմից սոցիալիզմին անցնելու ժամանակ: Ուպոզիցիան վերագնահատում է գյուղի կուլակի դերը, հաշվի չառնելով այն, վոր գլխավոր մասան միջակ գյուղացիութիւնն է, և պահանջում է վոչ թէ գյուղացիական տնտեսութեան վերաշինութիւն, այլ այդ տնտեսութեան վտարումն:

Ուպոզիցիան առաջարկում է գյուղացիութեան վրա նալել վոչ իբրև պրոլետարիատի դաշնակցի, այլ իբրև հակառակորդի վրա, վորի դեմ պետք է կռուել, վորից միջոցներ պետք է դուրս քաշել՝ բարձր հարկերի միջոցով, արդունաբերական ապրանքների գները բարձրացնելու միջոցով և այլն:

Ուպոզիցիան չի հավատում այն բանի, վոր սոցիալիստական արդունաբերութիւնն ու բոլոր «հրամայող բարձունքները» մեզ համար ապահովում են գյուղացիութեան ղեկավարումը պրոլետարիատի կողմից, միաժամանակ, ուպոզիցիան

հայտարարում է, վոր մեր տնտեսական սիտեմն ամբողջովին պետք է անվանել «պետական կապիտալիզմ», վոր մեր արդունաբերութիւնը սոցիալիստական արդունաբերութիւն չի:

Մենք արդեն ասացինք, թէ ինչն է մեր արդունաբերութիւնը սոցիալիստական, և ինչպես պետք է հասկանալ այդ:

Մեր արդունաբերութիւնը պետկապիտալիստական անվանել չի կարելի այն պատճառով, վոր այդ արդունաբերութիւնը սոցիալիստական շինարարութեան համար մղվող մեր պայքարի հիմքն է, այն պատճառով, վոր այնտեղ շահագործում չկա, վորովհետև բանվոր դասակարգն ինքն իրեն շահագործել չի կարող: Դեռ 1921 թ. Լենինն ասում էր. «Միջոցների ամրապնդման, սոցիալիստական հասարակութիւն ստեղծելու իսկական և միակ հենարանը մեկն է, և՛ միայն մեկը—այն է՝ խոշոր արդունաբերութիւնը: Առանց կապիտալիստական խոշոր ֆաբրիկայի, առանց բարձր մակարդակի վրա զբված խոշոր արդունաբերութեան, սոցիալիզմի մասին ընդհանրապես խոսք լինել անգամ չի կարող և ավելի քիչ կարող է խոսք լինել այդ մասին գյուղացիական չեքլրի նկատմամբ, իսկ մենք Ռուսաստանում այդ բանն ավելի կոնկրետ գիտենք, քան առաջ, և խոշոր արդունաբերութեան անո-

ըռչկամ վերացված ձևերի տեղ այժմ մենք վորոշված, ճիշտ հաշված, ելեկարիֆիկացիայի կոնկրետ ծրագրի մասին ենք խոսում»:

Մեր ամբողջ տնտեսական սիստեմը պետկապիտալիզմ անվանել չի կարելի նաև այն պատճառով, վոր վերջինը մեր տնտեսություն սիստեմի միայն մի մասն է, այն պատճառով, վոր ժողովրդական տնտեսություն այն ճյուղերը, վորոնք կապիտալիզմի դեմ մղվող պայքարի հիմքն են հանդիսանում, ամբողջ ժողովրդական տնտեսության մեծ մասն են հանդիսանում: Անհրաժեշտ է հաշվի առնել այն հանգամանքը, վոր հեղափոխություն տարիներում մեր տնտեսությունը զարգացել, ամրապնդվել է: Մինչդեռ 1921 թ. պետական տնտեսությունը համեմատաբար թույլ էր, գյուղացիական տնտեսությունը տարերային կերպով էր զարգանում և պետք էր, վոր պետկապիտալիզմն ոգտագործվեր, իբրև արտադրողական ուժերի արագ զարգացմանը նպաստող միջոց, այժմ, սակայն, պատկերը դեպի լամբ է փոխվել:

Ստալինը՝ XIV համագումարում բահակոխի մղելով ոպպոզիցիայի դեմ, ասում էր. «Կարելի՛ չէ, արդյոք, այժմ ասել, վոր մենք արդյունաբերություն չունենք, արանսպորտը կանգ է առել, վառերանյութ չկա և այլն:—Վո՛չ, չի կարելի:

Կարելի՛ չէ, արդյոք, ժխտել, վոր մեր արդյունաբերությունն ու առևտուրն իրենց սեփական ուժերով գյուղացիական տնտեսություն հետ արդեն ինդուստրիայի (մեր ինդուստրիայի) անմիջական շաղկապ են հաստատում:—Վո՛չ, չի կարելի: Կարելի՛ չէ, արդյոք, ժխտել, վոր արդյունաբերության ասպարիզում «պետկապիտալիզմն» ու «սոցիալիզմն» արդեն փոխանակել են իրենց դերերը, վորովհետև սոցիալիստական արդյունաբերությունն արդեն գերիշխող է դարձել, իսկ կոնցեսսիայի ու կապալի տեսակարար կշիռը (առաջինը 50,000 բանվոր ունի, յերկրորդը—35,000) մինիմալ է:—Վո՛չ, չի կարելի: Դեռ 1922 թ. կենինն ասել է, վոր կոնցեսսիաների ու կապալի բանը մեզնում չաջողվեց:

«Հապա սրանից ի՞նչ է դուրս գալիս: Սրանից դուրս է գալիս այն, վոր 1921 թ-վից այն կողմը մեզնում հանգամանքներն եչականապես փոխվել են, վոր այդ ժամանակամիջոցում մեր սոցիալիստական արդյունաբերությունն ու խորհրդային-կոոպերատիվ առևտուրն արդեն կարողացել են գերազանց ուժ գառնալ, վոր քաղաքի ու գյուղի շաղկապն արդեն սովորել են սեփական ուժերով հաստատել, վոր պետկապիտալիզմի ավելի վառ ձևերը՝ կոնցեսսիաներն ու կապալը, — այդ ժամանակամիջոցում լուրջ զարգա-

ցում ձեռք չեն բերել, վոր այժմ, 1925 թ., խոսել պետկապիտալիզմի մասին, իբրև մեր տնտեսության գերագանց ձևի մասին, — նշանակում է՝ ազավազել մեր պետական արդյունաբերության սոցիալիստական բնույթը, նշանակում է՝ չհասկանալ անցյալի և ներկայի միջև չեղած ամբողջ տարբերությունը, նշանակում է՝ պետկապիտալիզմի հարցին մոտենալ վոչ-տրամաբանորեն, այլ՝ սխալաստիկորեն, մետաֆիզիկորեն»:

Ոպպոզիցիան պնդում է, վոր ՆեՊ-ը մի նահանջ է, և չի հասկանում այն, վոր մեր տնտեսական կյանքն ու քաղաքականությունը չի կարելի վերացականորեն քննության առնել: Յեթե ՆեՊ-ը 1921 թ. նահանջ էր, ապա այդ բանն արված էր շարքերը վերակազմելու և նոր հարձակում անելու համար:

ՆեՊ-ի տարիներում տնտեսությունը վոչ միայն վերակազմվել է, այլև ամրապնդվել ու զարգացել է: Յեթե չի կարելի ասել, վոր 1921 թ. մենք դեպի կապիտալիզմն ելինք վերադարձել, ապա կապիտալիզմի մասին առավել ևս չի կարելի խոսել հիմա, հինգ տարվա պայքարից հետո, այն նվաճումներից հետո, վոր մենք ունեցել ենք արդյունաբերության, կոոպերացիայի ու առևտրի շինարարության ասպարեզներում: Ընդհակառակը, անցյալ տարիների տնտեսական

շինարարության հետևանքները ցույց են տալիս, թե մենք վորչապի ենք առաջ գնացել թե՛ բոլոր արդյունաբերական ուժերի զարգացման տեսակետից և թե՛ տնտեսության սոցիալիստական ճյուղերի ուժեղացման տեսակետից՝ իհաշիվ կապիտալիզմի:

Մի չերկրում սոցիալիզմի շինարարություն կատարելու բարդ խնդիրն է մեզ բաժին ընկել: Հոգուտ համաշխարհային հեղափոխության, մենք չենք կարող հրաժարվել այդ նպատակից և պետք է հաղթահարենք այդ շինարարության ճանապարհին ընկած բոլոր խոչընդոտները: Ոպպոզիցիան վորոշում է հանել, վոր սոցիալիզմի շինարարությունը մի չերկրում անհնարին է, մանավանդ այնպիսի չերկրում, ինչպիսին մերն է: Պնդելով այս բանի վրա, ոպպոզիցիան չելակետ է ունեցել սխալ նախադրյալներ և սխալ չեզրակացություններ է արել: Յեթե, իրոք, մեզնում չլիներ տնտեսության սոցիալիստական մասի գերագանցություն, չեթե գերիշխողը լիներ կապիտալիզմը, չեթե մենք չիմանայինք գյուղացիության հետ ճիշտ կապ հաստատելու ճանապարհն ու գյուղացիական տնտեսության վերակազմության մեթոդները, այդ դեպքում ոպպոզիցիան իրավացի կլիներ: Բայց սխալ նախադրյալները սխալ չեզրակացություններ են տալիս:

ԽՍՀՄ-ը միակ չեղկիրն է, ուր իշխանութունը բանվոր գաղակարգին է պատկանում: Հեղափոխութունից հետո առաջին տարիներում թվում էր, թե համաշխարհային հեղափոխության վերահաստեղծումը շատ մոտ է, և մեզ հարկավոր է միայն դիմանալ մինչև այդ մոմենտը: Բայց այժմ պարզ է, վոր կապիտալիզմի քայքայման ընթացքը դանդաղել է, և մոտ ժամանակներում հեղափոխության վրա հուշս դնել չի կարելի, ու մեր առջև ծագացած է վոչ միայն մինչև վորոշ մոմենտ դիմանալու, այլ մեղնում սոցիալիստա կան տնտեսութուն կառուցելու, այդ տնտեսության բոլոր ճյուղերն ամրապնդելու և զարգացնելու խնդիրը: Մենք այժմ չենք կարող իմանալ (ориентироваться) ուրիշ չեղկիրներում լինելիք հեղափոխության մասին, այլ պետք է ինքներս մեր ուժերով մեր չեղկրում սոցիալիզմ կառուցենք: Սրա ճանապարհը՝ արտադրողական ուժերի զարգացման, մեր արամադրության նախ չեղած բոլոր հարստությունների ոգտագործման ճանապարհն է:

Հնարավոր է, արդյոք, սոցիալիզմի շինարարությունը մեղնում, ԽՍՀՄ-ում, այն ժամանակ, չեք ամբողջ աշխարհում կապիտալիզմն է թագավորում: Մենք անոգնական չենք լինի, արդյոք, մեր կովի մեջ:— Ահա այն հարցերը, վոր

անհրաժեշտ է առաջադրել մեզ, հաշվի առնելով բոլոր այն հանգամանքները, վորոնցում խորհրդգային շինարարությունն է ընթանում: Խորհրդային իշխանությունն ութ տարի չե, ինչ գոյություն ունի: Այս թվից չորս տարուց միքիչ ավելին խաղաղ շինարարությունն է ընդգրկում: Այդ ամբողջ ժամանակամիջոցում արտաքին աշխարհի հետ ունեցած մեր կապը միայն առևտրով է արտահայտվել: Վոչ մի փոխառություն, տնտեսական վոչ մի արտոնություն մենք այնտեղից չենք ստացել: Յեվ այսպիսի հանգամանքներում մեր տնտեսությունն առաջ է գնացել, տարեցտարի արագացնելով իր զարգացման թափը: Այս մեկն արդեն դալիս է ասելու, վոր մեր չեղկրում սոցիալիզմի շինարարությունը հնարավոր է:

Այս բանն ապահովելու համար անհրաժեշտ է չեղկու պայման. 1) կապիտալիստական արտաքին աշխարհի հետ այնպիսի փոխհարաբերություններ հաստատել, վորոնց ժամանակ կապիտալիստները չկարողանան ազդել տնտեսությունների առանձին ճյուղերի վրա, չկարողանան մեղխանգարել սոցիալիզմ կառուցելու գործում. 2) ոգտագործել արտադրողական ուժերի զարգացման բոլոր հնարավորությունները՝ ամբողջ ժողովրդական տնտեսության պլանային աշխատանքների ժամանակ, բոլոր բնական հարստու-

Թուենների հաշվառման և այդ հարստություններն
ողտագործելու հնարավորութեան ժամանակ: Ա-
ռաջին պայմանի իրագործմանը նպաստում է
արտաքին առևտրի մենաշնորհը, կոնցեսսիոն կո-
միտեն, առևտրական դաշնագրերը. իսկ յերկրոր-
դին՝ Պետպլանը, բոլոր անտեսական որգանները,
եղեկարիֆիկացիայի ծրագրերը:

Այսպիսով, մենք կարող ենք մեզնում սո-
ցիալիզմ կառուցել, հաշվի առնելով նաև այն
հանգամանքը, վոր Արևմուտքում հեղափոխու-
թյունը դանդաղել է:

Ըստ ԽՍՀՄ-ում յեղած բնական հարստու-
թյունների չափի, մենք հնարավորութուն ու-
նենք հզոր անտեսութուն զարգացնելու, վորն
արտասահմանյան շուկաներից կախումն չի ու-
նենա:

Մենք պետք է ԽՍՀՄ-ը դարձնենք զարգա-
ցած և անտեսապես անկախ մի պետութուն:
Արդի կապիտալիստական աշխարհին հարուկ չլի-
նելով, ԽՍՀՄ-ն ապագայում մտնելու չէ սոցիա-
լիստական հանրապետությունների համաշխար-
հային միութեան մեջ վոչ իբրև ավելի թուլ ան-
դամ, այլ՝ որգանապես ամբողջ անտեսական ձի
մեծութուն:

Ուպրոգիցիան իր պատֆորմը բանվոր դա-
սակարգի ուժերին չհ վատալու, մեր անտեսու-

թյան ուժերի թերահաշվառման վրա չէ շինում:
Ուպրոգիցիայի ներկայացուցիչները վոմանք
նույնիսկ առաջարկում էլին ինդուստրիացումից
հրաժարվել և մեր անտեսութեան զարգացումը
գլուղատնտեսութեան զարգացման հիման վրա
կառուցել, վորի արդյունքը մենք պիտի արտա-
հանենք՝ արդյունաբերական ասլրանքների հետ
վոխանակելու համար: Հարցն այսպես դնելը մեր
ուժերին կատարելապես չհավատալ և հեղափո-
խութեան խնդիրները չհասկանալ է վկայում, սո-
ցիալիզմի շինարարությունից հրաժարվելու ճրգ-
տումն է ցույց տալիս:

Այս գիծը մեր գիծը չի:

Կա մի ուրիշ գլխավոր գիծ, վորը յերակետ
ունի այն, վոր մենք պետք է մեր բոլոր ուժերը
գործ դնենք, վորպեսզի մեր յերկիրը, — քանի
դեռ գոյութուն ունի կապիտալիստական ողա-
կումը, — ներքին շուկայի վրա հենվող, անտեսա-
պես ինքնուրույն մի յերկիր դարձնենք, վորը
կապիտալիզմից կամաց-կամաց պոկվոյ և սոցիա-
լիստական հունի մեջ ընկնող ոտար յերկրներին
դեպի իրեն քաշելու մի ո՞չախ հանդիմանար: Այս
գիծը մեր արդյունաբերութեան առավելագույն
զարգացումն է պահանջում, սակայն այն միջոց-
ների չափով ու համապատասխան, վորոնք մեզ-
նում գոյութուն ունեն:

Այս գիծը վճռականապես ժխտում է այն քաղաքականութիւնը, վոր մեր յերկիրը հարուկ է դառնալու կապիտալիզմի համաշխարհային սիստեմին: Այս գիծը մեր շինարարութեան գիծն է, վորին կառչած է կուսակցութիւնը, վորին պետք է կառչի նաև հետագայում: Այս գիծը պարտադիր է այնքան, քանի դեռ գոյութիւն ունի կապիտալիստական ողակումը»:

Այսպես ձևակերպեց Ստալինը մեր խնդիրները կուսակցութեան XIV համագումարում: Յեղ համագումարն իր բանաձևում պարզ կերպով հրաժարվում է հուսալքման տրամադրութիւններէից, չթագցնելով այն վտանգները, վորոնք ծառայած են մեր առջև: Հաշվի առնելով թե մեր շինարարական ասպարիզում ձեռք բերած նվաճումները և թե վտանգը, համագումարը հանձնարարում է կուսակցութեան Կ. Կ.-ին.—

«ա) Անկշունաքար դնել սոցիալիստական տնտեսական ձևերի ըստ ամենայնի հաղթանակն ապահովելու խնդիրն ընդդէմ մասնավոր կապիտալի, արտաքին առևտրի մենաշնորհի ամրապնդումը, սոցիալիստական պետարդյունաբերութեան զարգացումը և դրա ղեկավարութեամբ ու կոոպերացիայի ոգնութեամբ գյուղացիական տնտեսութիւնների ավելի ու ավելի շատ մասսաներ սոցիալիստական շինարարութեան հունի մեջ ներգրավելը.

բ) ԽՍՀՄ-ի համար ապահովել տնտեսական այնպիսի ինքնուրույնութիւն, վորը ԽՍՀՄ-ը պահպանի համաշխարհային կապիտալիստական տնտեսութեան հարուկը լինելուց, վորի համար՝ յերկրի արդյունաբերականացման, արտադրութեան և սրա միջոցների զարգացման տնտեսական զորաշարժների ռեզերվների կազմակերպման կուրս պահել.

գ) Հիմնվելով XIV կուսկոնֆերենցիայի վորոշումների վրա, ըստ ամենայնի աջակցել յերկրի արտադրութեան և ապրանքաշրջանառութեան զարգացմանը.

դ) Ոգտագործել բոլոր միջոցները, խիստ խնայողութիւն պահպանել պետական միջոցները ծախսելու գործում, ավելացնել պետարդյունաբերութեան, առևտրի և կոոպերացիայի շրջանառութեան արագութիւնը՝ սոցիալիստական կուտակման թափը բարձրացնելու համար.

ե) Ծավալել մեր սոցիալիստական արդյունաբերութիւնը՝ բարձրացրած տեխնիկական մակարդակի հիման վրա, սակայն, խիստ կերպով համաձայնեցնելով թե շուկայի ծավալի և թե պետութեան ֆինանսական հնարավորութիւնների հետ.

զ) Ըստ ամենայնի աջակցել խորհրդային տեղական արդյունաբերութեան զարգացմանը

(շրջան, վիճակ, նահանգ, մարզ, հանրապետու-
թյուն), ամեն տեղ խիստան գործնելով տեղական
նախաձեռնությունն այդ արդյունաբերության
կազմակերպման գործում, վորը հաշված է բա-
վարարելու բնակչության այլ և այլ պահանջներն
ընհանրապես և գյուղացիությանն առանձնապես.

Է) Գյուղատնտեսության զարգացումը պաշտ-
պանել և առաջ մղել՝ հողագործական կուլտու-
րայի բարձրացման, տեխնիկական կուլտուրանե-
րի զարգացման, հողագործության տեխնիկայի
բարձրացման (տրակտորացում), գյուղատնտե-
սության կուլեկտիվացման գանազան ձևերն ըստ-
ամենայնի պաշտպանելու գծով»:

Այս միջոցների իրականացումը մեզ համար
կապահովի անտեսության հետագա զարգացումն
ամբողջությամբ և այդ անտեսության սոցիա-
լիստական ճյուղերի կազմակերպումն առաջին
հերթին:

ԳԻՆԸ 20 ԿՈՊ.

« Ազգային գրադարան

NL0193705

29.227